

B-187-1/2005

22-3/3/2004.

Eszterhás István  
Ferenczi Balázs

# A TOKAJI-HEGYSÉG BARLANGJAI

V. rész



SZEPARÁTUM AZ MKBT  
VULKÁNSZPELEOLÓGIAI KOLLEKTÍVÁJÁNAK  
2004. ÉVI ÉVKÖNYVÉBŐL

## TARTALOMJEGYZÉK

	oldal
ESZTERHÁS ISTVÁN: A 20. Vulkánszpeleológiai Tábortevékenysége .....	3
ESZTERHÁS ISTVÁN: A Tokaji-hegység 2004-ben újonnan megismert barlangjai .....	5
ESZTERHÁS ISTVÁN: A Cserák-kőfejtő és barlangja .....	7
FERENCZI BALÁZS: Az Iván-kő és barlangjai .....	10
FERENCZI BALÁZS: A Nagy-Amadé-hegy és újonnan megismert barlangjai .....	15
ESZTERHÁS ISTVÁN: A Vércse-kő és barlangjai .....	19
ESZTERHÁS ISTVÁN: A Somos-hegy és ürege .....	24
ESZTERHÁS ISTVÁN: A mádi Kis-hegyek és barlangjai .....	26
ESZTERHÁS ISTVÁN: A Regéci-várhegy, a Tábort-hegy és üregei .....	32
ESZTERHÁS ISTVÁN: A vizsolyi Dongó-hát és barlangjai .....	35
Irodalomkiegészítés .....	40
Fényképek .....	41

Eszterhás István

## A 20. VULKÁNSZPELEOLÓGIAI TÁBOR TEVÉKENYSÉGE (Tállya, 2004. július 3-11.)

A tábort a Vulkánszpeleológiai Kollektíva munkatervében foglaltak szerint rendeztük. Tevékenységünk célja a Tokaji-hegység évekkel ezelőtt megkezdett barlangkataszterezésének folytatása volt. A szervezés során a kutatáshoz engedélyt kértünk és kaptunk a Bükki Nemzeti Parktól (22-3/2004). A táborozáshoz térítésmentesen megkaptuk a tállyai Zempléni Árpád Általános és Művészeti Iskola udvarát és a tornaterem mosdóit. A Tokaji-hegységben immár ötödik alkalommal rendezett tábort a szokásos módon meghirdettük az MKBT Tájékoztatóban és személyre szóló meghívókat küldtünk szét a korábbi táboraink résztvevőinek és a potenciálisan számításba vehetőknek.

A tábor költségeit, ami 620.000 Ft-ot tett ki (útiköltség, ételmezés, felszerelés stb.) felerészben a résztvevők, felerészben a Vulkánszpeleológiai Kollektíva fedezte. Csupán az eredmények feldolgozására nyertünk a Karszt és Barlang Alapítványtól 20.000 Ft-ot, ami természetesen az ilyen jellegű költségeknek is csak a töredékére volt elég.

A tábor munkájában több-kevesebb ideig 27 egyéni és különböző csoportokhoz tartozó kutató vett részt, köztük hatan külföldről.

Berndt Dorottya	Hármasi Adrienn	Rajczy Judit
Buda László	Hármasi Gábor	Sály Zoltán
Ducár, Ján	Kner, Ivan	Sava, Július
Eszterhás István	Kner, Milon	Sivó Zsuzsanna
Ferenczi Balázs	Kner, Peter	Surányi Gábor
Fodor Patrik	Kovács József	Surányi Judit
Fodor Tivadar	Luppej Nóra	Szarka Gyula
Gádoros Miklós	Orosz Boglárka	Szentes György
Gönczöl Imre	Orosz Imre	Szentmiklósy Sándor

A tábort a felügyelő és engedélyező szervezetek részéről senki nem látogatta meg.

Tevékenységünk során elsősorban a Tokaj-Hegyalját és az Abaúji-Hegyalját vizsgáltuk meg. Összesen 23 terepbejáró túrát tettünk az ígéretesnek vélt helyekre, de sajnos ezekből 14 túránk bizonyult meddőnek (abaújvári Gyűr-tető, arcai Bán-hegy, erdőbényei Szokolya-tető, erdőhorvati Páca-tető, gönci Kőszmétés-bérc, Csipkés-oldal, Kerek-hegy, göncruszkai Lacki-domb, hercegkúti Papaj-hegy, makkoshotycai Cirkáló-hegy, olaszliszkai Kásás, Magita-domb, tállyai Kopasz-hegy, telkibányai Őr-hegy). Kilenc túránk alkalmával

sikerült barlangokat regisztrálni. 14 korábban még nem említett természetes barlangot találtunk: a boldogkőváraljai Cserákban 1-et, az erdőbényei Iván-kőben 3-at, a fonyi Nagy-Amadé-hegy keleti oldalában 2-t, a Vércse-kőben 3-at, a mádi Kis-hegyekben 3-at, a vizsolyi kőfejtőben 2-t. Továbbá három barlangszerű mesterséges üreget is szemrevételeztünk. Minden megvizsgált objektumról készültek fényképek, térképet viszont csak a természetes barlangokról rajzoltunk.

Az újonnan talált 14 természetes barlang közül 6 képződött tektonikus módon piroxénandezitben, 3 barlang alakult riolitban tektonikus módon, hidrokvarcitos rioliuttufában 3 tömbközi álbarlangot találtunk és hullott rioliuttufában az oldalnyomás megszűnte miatti kőzetleválás miatt alakult 2 barlang vált ismertté. Az általunk már korábban megismert és feldolgozott barlangok közül ismét megnéztük a Regéci-vár barlangját és azt tapasztaltuk, hogy az egykor a várfal alatti sziklából nyíló bejárat már az újjáépített várfalon belül, az északi várkaput követő folyosóból indul. A tállyai Arany-barlang az 1993-as újrafeltárás óta lényegében nem változott. Kovács József a helytörténetíró nyugdíjas tanár külön kérésére vizsgáltuk át a több legendában is említett olaszliszkai Magita-dombot, hogy van-e benne természetes, vagy mesterséges üreg. Alapos terepbejárásunk és kőzettani, statikai, valamint hidrológiai vizsgálódásaink szerint nagyon valószínűtlen, hogy a dombban járható üregrendszer lenne.

Továbbá megvizsgáltunk három barlangtani szempontból is érdekes mesterséges üreget. A mádi Bomboly-bánya egyik termében az ezres létszámot is meghaladó, főleg közönséges és hosszúszárnnyú fajokból álló denevérbölcsödét láttunk. A golopi Somosi-üreg egykor pince volt, de a kőzetleszakadozások miatt egyre inkább kezd konzekvenciabarlanggá alakulni. Mogyoróskán sikerült olyan idős emberre találunk, akinek útbaigazítása alapján azonosítani tudtuk a Tábor-hegyi-üreg beomlott bejáratát.

A Tokaji-hegységben immár ötödik alkalommal rendezett barlangkataszterező táborunk után is maradtak olyan területek, melyeket nem tudtunk átvizsgálni, így a jövőben is várható újabb barlangok megtalálása.

Az előírásoknak és az illetékeseknek megfelelően a tábor terepi munkáinak befejeztével tevékenységünkről előzetes jelentést adtunk a Bükki Nemzeti Park, a Karszt és Barlang Alapítvány és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat számára.



Eszterhás István

## A TOKAJI-HEGYSÉG 2004-BEN ÚJONNAN MEGISMERT BARLANGJAI

A Tokaji-hegység barlangjai közül néhány bizonyára igen rég óta ismert, de az első írásos említés csak 1803-ban Kitaibel Pál tollából látott napvilágot az Arany-barlangról, aztán Tompa Mihály 1846-ban kiadott népregéiben olvashatunk egy-két itteni barlang legendájáról. Az 1930-as évekre már nyolc barlangról (Arany-barlang, Béla-barlang, Fuló-hegyi Nagy- Kis- és Felső-barlang, Pányoki-üreg, Sárkány-törési-barlang, Telkibányai-jeges-üreg) létezett különböző szerzőktől más-más kiadványokban említés. Bertalan Károly 1974-es nyilvántartása főleg Kuchta Gyula adatai alapján már 15 Tokaji-hegységben levő barlangot tartalmazott. 1991-ben Majoros Zsuzsa további 6 barlangról adott számot.

Ezek után a Vulkánszpeleológiai Kollektíva 1992-ben megkezdte a hegység tervszerű barlangkataszterezését. Nézzük, hogyan gyarapodott a megismert barlangok száma:

1991-ben ismert barlangok száma	21
1992-ben a VIII. Vulkánszpeleológiai Tábor során talált új barlangok	101
1993-ban a IX. Vulkánszpeleológiai Tábor során talált új barlangok	89
1994-ben a X. Vulkánszpeleológiai Tábor során talált új barlangok	39
1996-ban a "debreceni" Szabó Andrea által talált új barlang	1
az 1990-es években a szlovákiai részen leírt barlangok	17
1999-ben a XV. Vulkánszpeleológiai Tábor során talált új barlangok	23
2000-ben kataszterezett új barlangok	3
2004-ben a XX. Vulkánszpeleológiai Tábor során talált új barlangok	<u>17</u>
	311

A számbavett 311 objektumból 300 természetes barlang, 11 barlangszerű mesterséges üreg.

A 2000. év előtt megismert barlangokról már beszámoltunk korábbi évkönyveinkben. A következő felsorolás így csak a 2004-ben újonnan talált barlangokat tartalmazza. A barlangok az előző felsorolásokhoz hasonlóan, a települések betűrendbe szedett sorrendjében és kistájuk szerint, befoglaló közetük megemlítésével és méretük megadásával vannak említve.

### BOLDOGKÖVÁRALJA

*Cserák* (piroxénandezit)

1. Fodorkás-barlang 3,50/-2,20 m

## ERDÖBÉNYE

*Iván-kő* (riolit)

2. Iván-barlang 29,00/+2,10 m
3. Cseresznyés-barlang 4,30/+0,80 m
4. Cseresznyés-emeleti-barlang 5,10/+1,50 m

## FONY

*Nagy-Amadé-hegy* (piroxénandezit)

5. Áfonyás-barlang 2,80/-1,30 m
6. Tábor-barlang 6,50/+4,00 m

*Vércse-kő* (piroxénandezit)

7. Vércse-kői-átjáróbarlang 19,10/+4,40 m
8. Vércse-kői-fülke 3,00/+1,60 m
9. Vércse-kői-hasadékbarlang ? m

## GOLOP

*Somos-hegy* (riolittufa)

10. Somosi-üreg kb. 80/+4 m (mesterséges)

## MÁD

*Kis-hegyek* (hidrokvarcitos riolittufa)

11. Bomboly-bánya kb. 1000/+2 m (mesterséges)
12. Zöld-barlang 3,50/-1,30 m
13. Párhuzamos-barlang 2,20/-1,50 m
14. Dudit-barlang 2,60 x 3,30/+0,50 m

## MOGYORÓSKA

*Régéci-várhegy — Tábor-hegy* (riodácit, ill. piroxénandezit)

15. Tábor-hegyi-üreg ? m (mesterséges)

## VIZSOLY

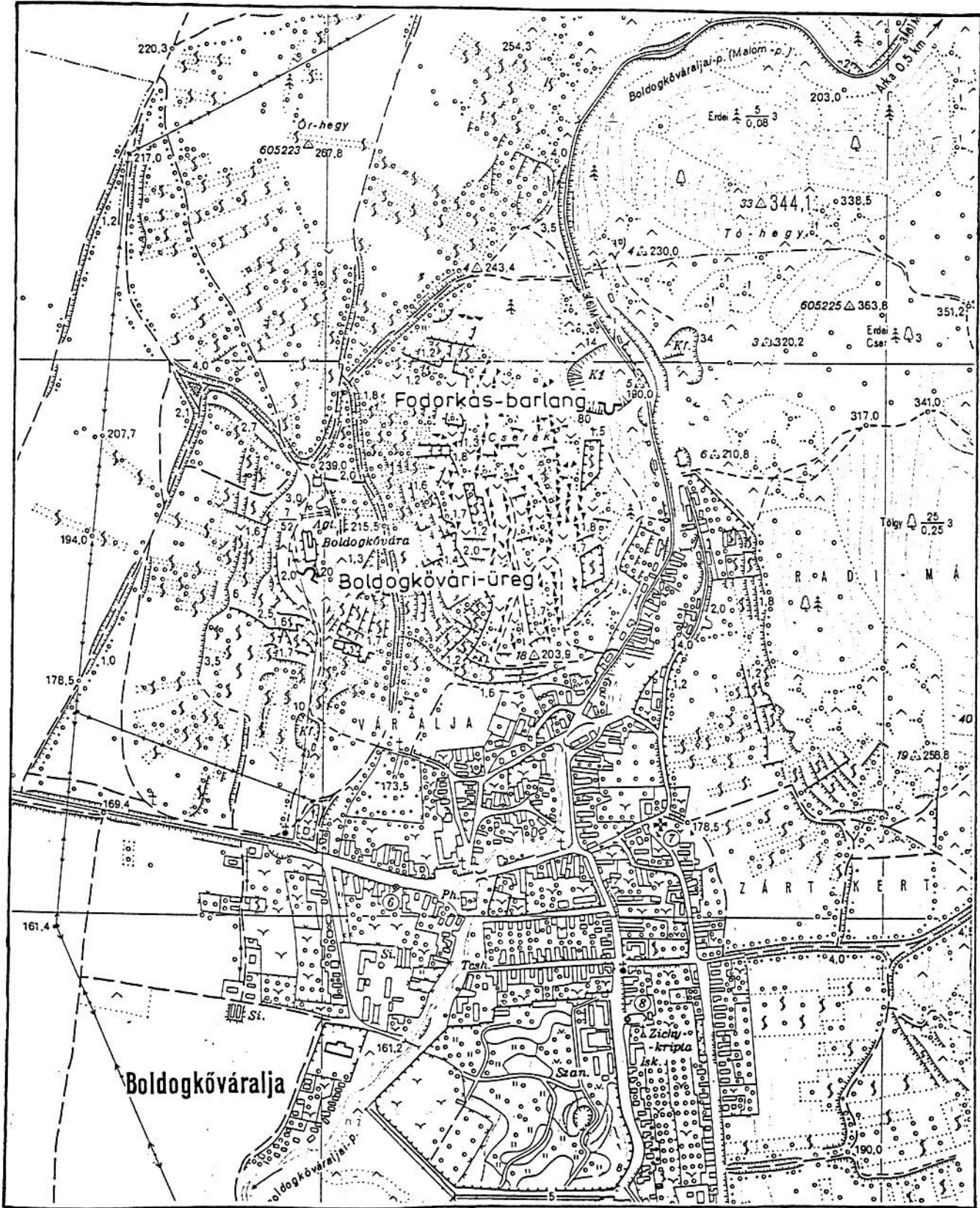
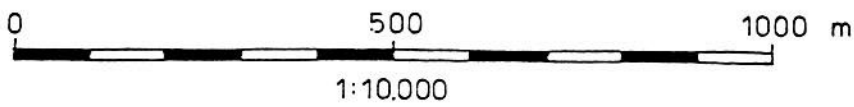
*Dongó-hát* (riolittufa)

16. Köfajtői-fülke 2,00/+0,70 m
17. Köfajtői-hasadékbarlang 4,00/+2,25 m

TOKAJI-HEGYSÉG

# BOLDOGKÖVÁRALJA BARLANGJAI

Szerkesztette: Eszterhás István 2004-ben

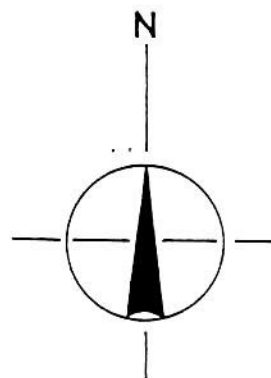
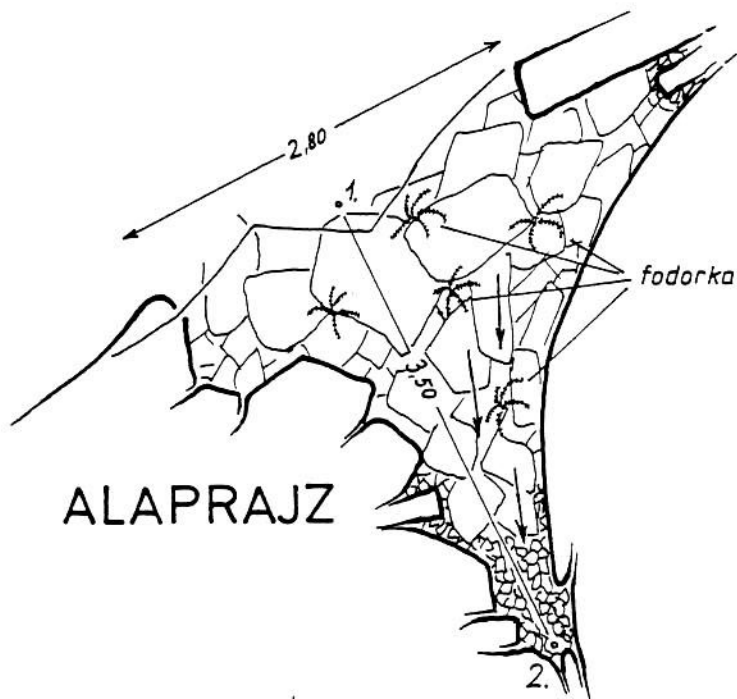
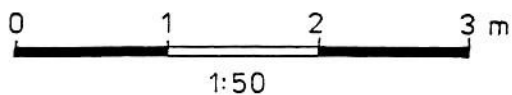


BOLDOGKÖVÁRALJA, CSERÁK-KÖFEJTŐ

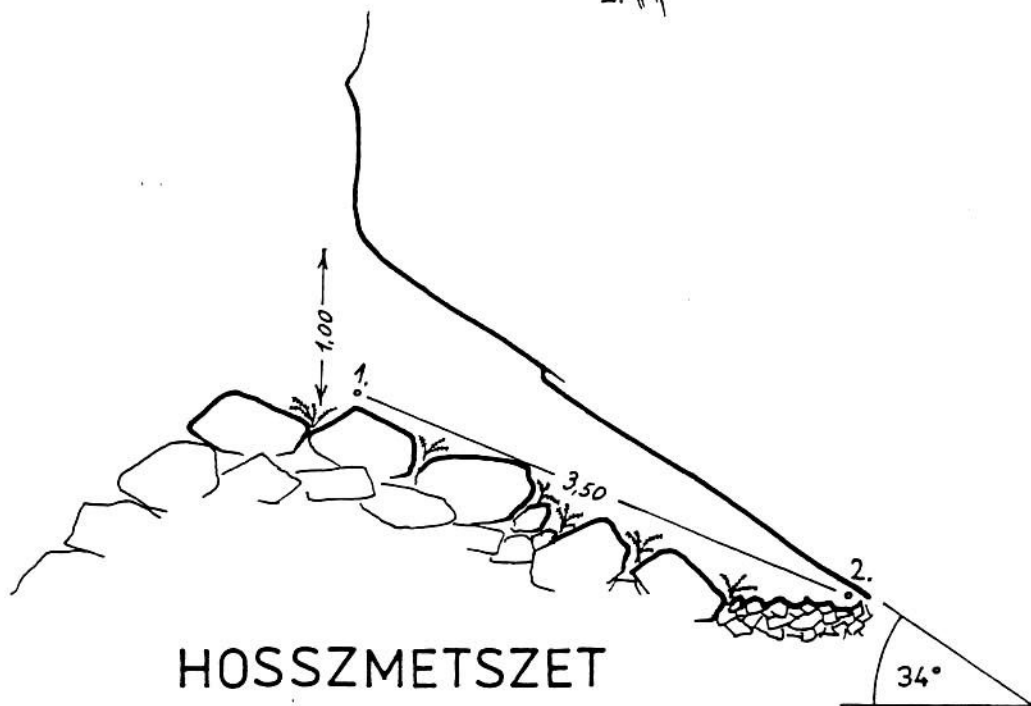
# FODORKÁS-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Sály Zoltán 2004. VII. 5-én

A barlang hossza 3,50 m; szélessége 2,80 m; mélysége 2,20 m



ALAPRAJZ



HOSSZMETSZET

Ferenczi Balázs

## AZ IVÁN-KŐ ÉS BARLANGJAI

Erdőbényétől észak-északkeletre 2,5 km-re, a Mókus-hegy és a Veres-tető között van az Iván-kő riolitból álló sziklacsoportja. A falu temetőjével szemközt induló dózerúton közelíthetjük meg, melynek a bal oldali elágazása a sziklacsoport felett vezet el. Megjegyezendő, hogy a turistatérképpel ellentétben a dózerút nem a sziklák alatt húzódik. A 3-8 m magas sziklák csoportjában három barlangot sikerült találni.

### Iván-barlang

A sziklacsoport legnagyobb tagjában nyílik három délre néző szájjal a barlang. Nyugati bejárata 70 cm széles, 150 cm magas, a középső 1 m széles 4 m magas repedés, a keleti bejárat pedig egy 3,50 m széles, 70 cm magas vízszintes rés. A nyugati és középső bejáratot követő barlangszakasz hamarosan egymásba torkollik és szakadékos kötömbök között alkotja a barlang magasabb részét, a Borz-toalettet, melyből aztán át lehet bújni a lapos keleti részbe. A széles, lapos keleti bejáratot a 15 m hosszú, de csak kúszva járható keleti rész követi. Előbb a Bolhás-terem, majd ennek balra lejtő folytatása, a Nagy-Lapos-terem következik, végül pedig a jobbra forduló kis fülke, a Rejtekek. Az üregrendszer összhossza 29 m. A barlang falait és mennyezetét riolitsziklák alkotják, alját pedig poros törmelék. Repedések menti széthúzózással keletkezett. Az Iván-barlangban egy borzcsalád jelenlétének nyomaira találtunk. A barlang keleti részében a vastagnak tűnő törmelékes kitöltés egy esetleges ásatása biztatónak látszik.

### Cseresznyés-barlang

Az Iván-barlangtól mintegy 20 m-rel délnyugatra egy kb. 6 m magas riolitsziklában egymás felett két barlang található. A szikla lábánál, nagyjából délre néző szájjal nyílik a Cseresznyés-barlang. Nevét a bejárat melletti cseresznyefáról kapta. Bejárata 1,50 m széles és 70 cm magas. Ezt egyetlen fülke követi, melynek hossza 4,30 m, szélessége átlagosan 1,50 m, magassága 70-80 cm. A falakat és a mennyezetet riolit alkotja, az aljzatot pedig kisebb-nagyobb köveket tartalmazó törmelék képezi.

### Ceresznyés-emeleti-barlang

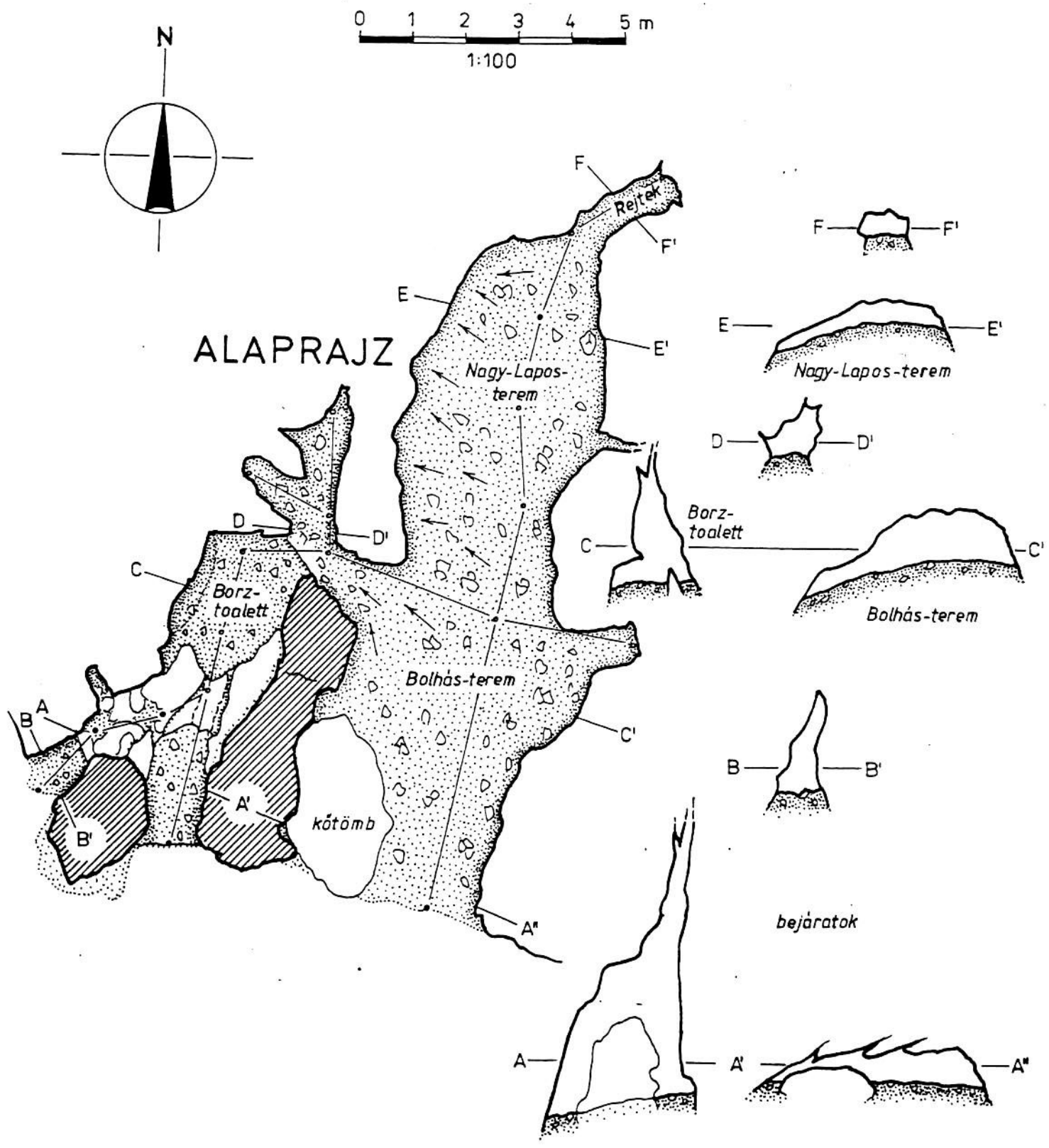
4 méterrel a Csersznyés-barlang felett a függőleges sziklafal egy kis párkányáról szájadzik a Cseresznyés-emeleti-barlang. 3 m széles, 1,50 m magas bejárata nagyjából délre néz és bal felé lejt. A barlang egyetlen fülkéje befelé fokozatosan keskenyedik és magassága is egyre csökken. Guggolva, kúszva járható hossza 5,10 m. Oldalait, mennyezetét riolit alkotja, alján kevés törmelék található.





# ERDÖBÉNYE, IVÁN-KŐ IVÁN-BARLANG

Felmérte: Ferenczi B; Luppej N; Orosz I; Orosz B; Rajczy J. 2004. VII. 3.  
A barlang hossza 29,00 m; szélessége 4,40 m; magassága 2,10 m



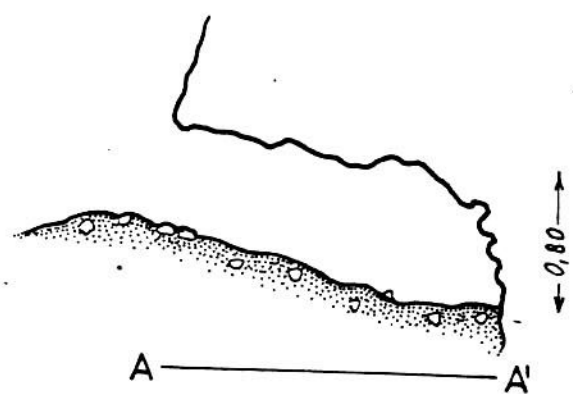
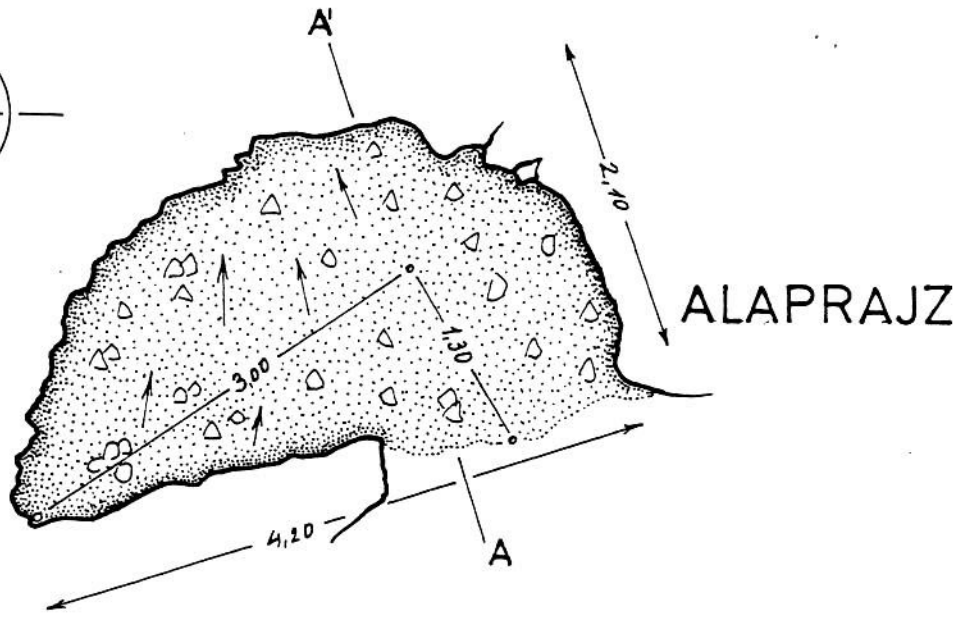
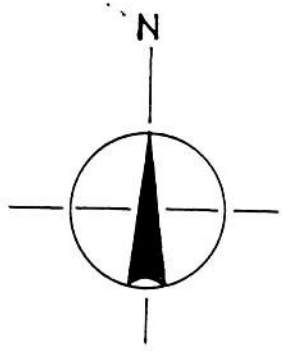
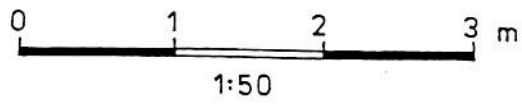
KERESZTMETSZETEK



ERDŐBÉNYE, IVÁN-KŐ

# CSERESZNYÉS-BARLANG

Felmérte: Ferenczi Balázs és Orosz Imre 2004. VII. 3-án  
A barlang hossza 4,30 m; szélessége 2,10 m; magassága 0,80 m

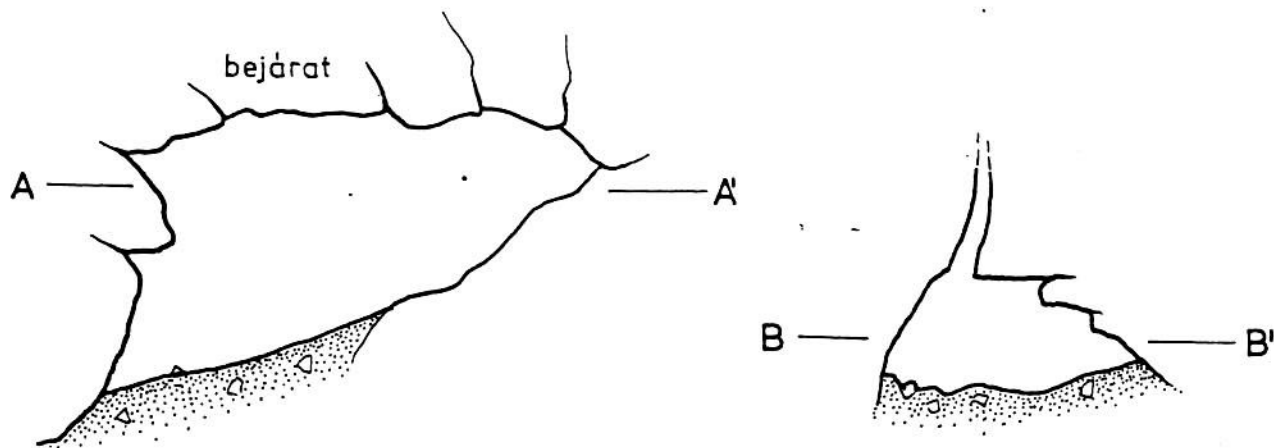
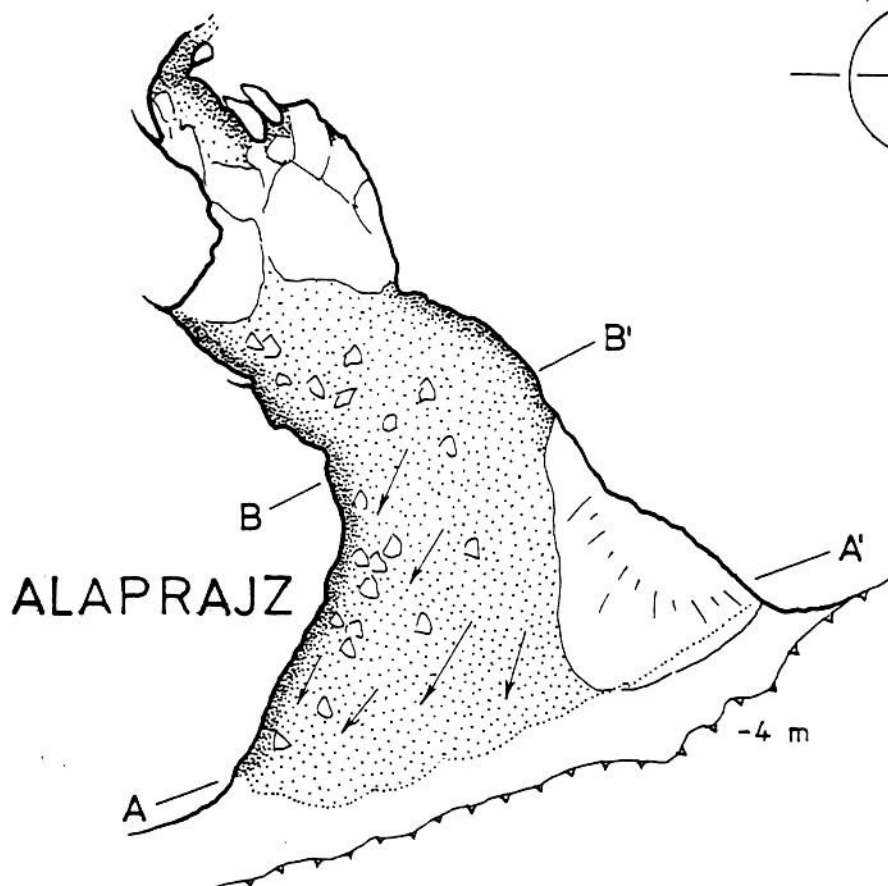
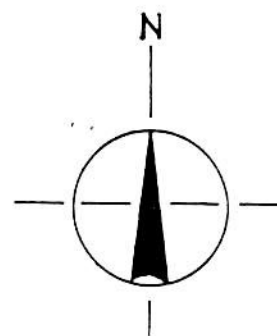
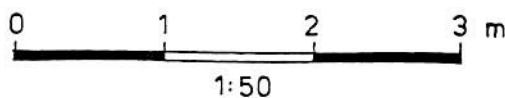


ERDÖBÉNYE, IVÁN-KŐ

## CSERESZNYÉS-EMELETI-BARLANG

Felmérte: Orosz Imre 2004. VII. 3-án

A barlang hossza 5,10 m; szélessége 1,70 m; magassága 1,50 m



KERESZTMETSZETEK

Ferenczi Balázs

## A NAGY-AMADÉ-HEGY ÉS ÚJONNAN MEGISMERT BARLANGJAI

A Tokaji-hegység nyugati részének egyik meghatározó egysége a Nagy-Amadé-hegy (655,7 m) 800 m hosszú hegygerince. E gerinc az északi részén emelkedik a legmagasabbra, itt van a névadó Amadé-vár romja is. A gerinc és a nyugati oldal, valamint a keleti lejtő magasabb része piroxénandezitből, a keleti oldal riolitból épül fel és a törések mentén hidrokvarcitos részek is találhatóak. Megközelíthető mind Telkibánya, mind Regéc felől a piros jelzésű turistaúton. Az Amadé-gerincen korábban már találtunk 11 barlangot. Jelen táborunk alkalmával a főgerincről keletre lefutó mellékgerincekben sikerült két újabb barlangot találni.

### Áfonyás-barlang

Az Amadé-várromtól 500 méterrel keletre, kb. 450 m tengerszint feletti magasságban egy szép nyíres-áfonyás részen található az a sziklalépcső, amelynek északkeleti oldalában alig észrevehetően nyílik az Áfonyás-barlang. Kicsiny (100 x 50 cm), háromszög formájú bejáratát egyetlen lejtős fülke követi. Hossza 2,80 m, szélessége 2 m körüli, magassága többnyire 50 cm, de az üreg végénél 1,50 méterre felemelkedik. Falait, mennyezetét piroxénandezit alkotja, alját törmelék borítja.

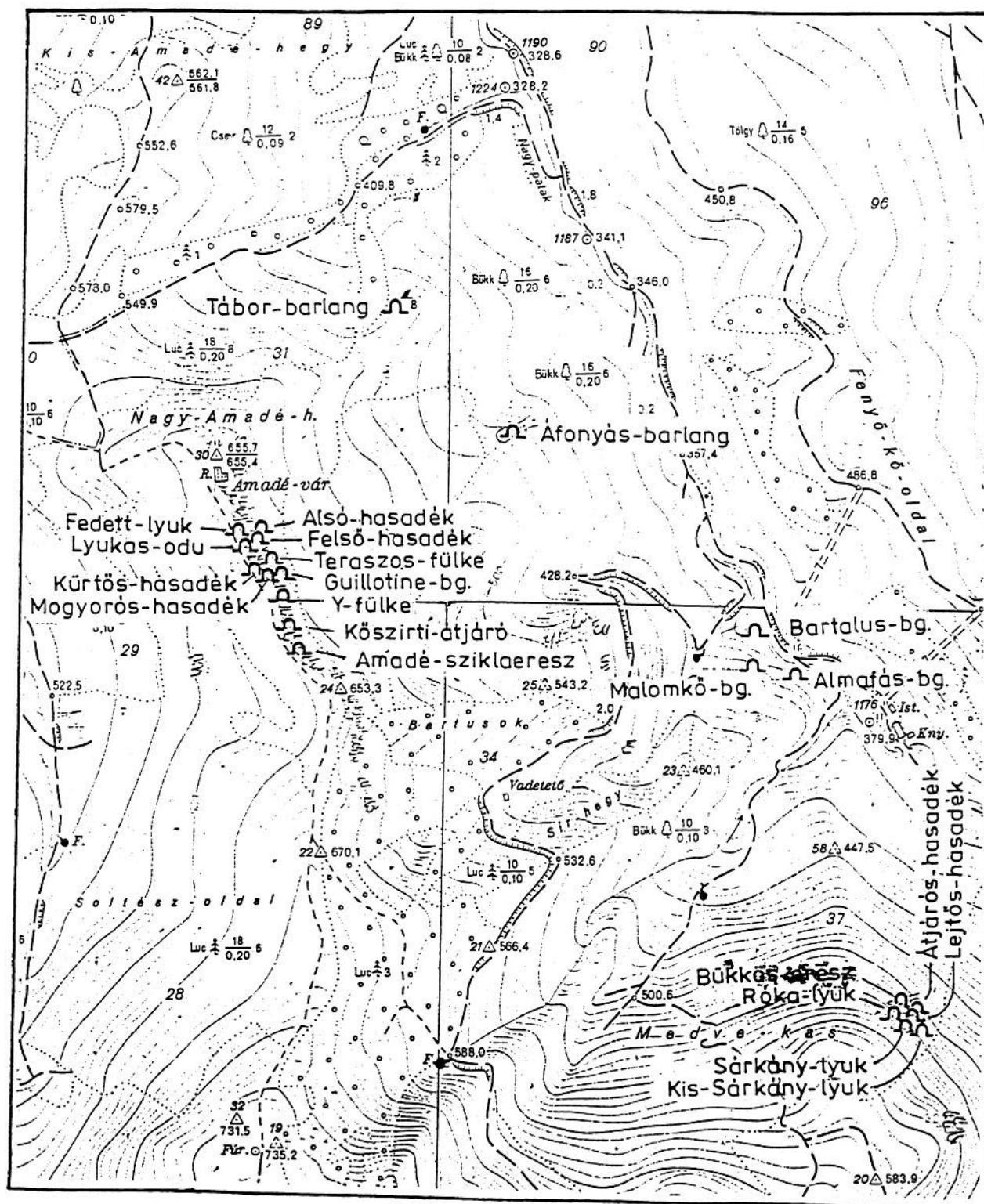
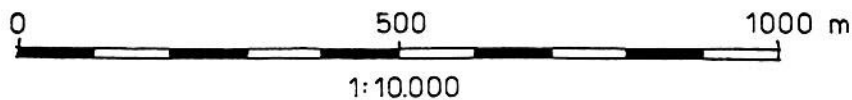
### Tábor-barlang

Az Amadé-várromtól 400 méterrel északkeletre, kb. 500 m tengerszint feletti magasságban található a Tábor-barlang. Bejárata egy letörés északi oldalában szájadzik. A 2 m széles, 1,50 m magas bejáratot egy lejtő követi, majd tágas fülkébe érünk. Ennek hossza 6,50 m, szélessége 3 és 5 m közötti, magassága pedig 2 és 4 m között változik. A falakat, a mennyezetet piroxénandezit alkotja, alján köves törmelék van. Bár ritkán járhatnak erre emberek, de alkalmilag bizonyára felkeresik, amit egy tűzrakóhely nyoma is mutat. A barlang több személy bivakolására is megfelelő.

## TOKAJI-HEGYSÉG

# A NAGY-AMADÉ-HEGY ÉS KÖRNYÉKÉNEK BARLANGJAI

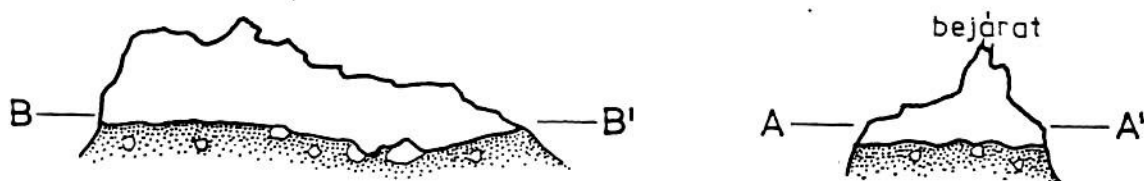
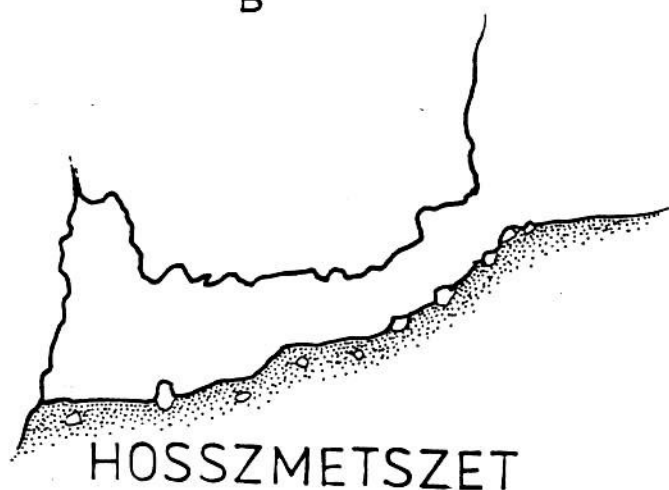
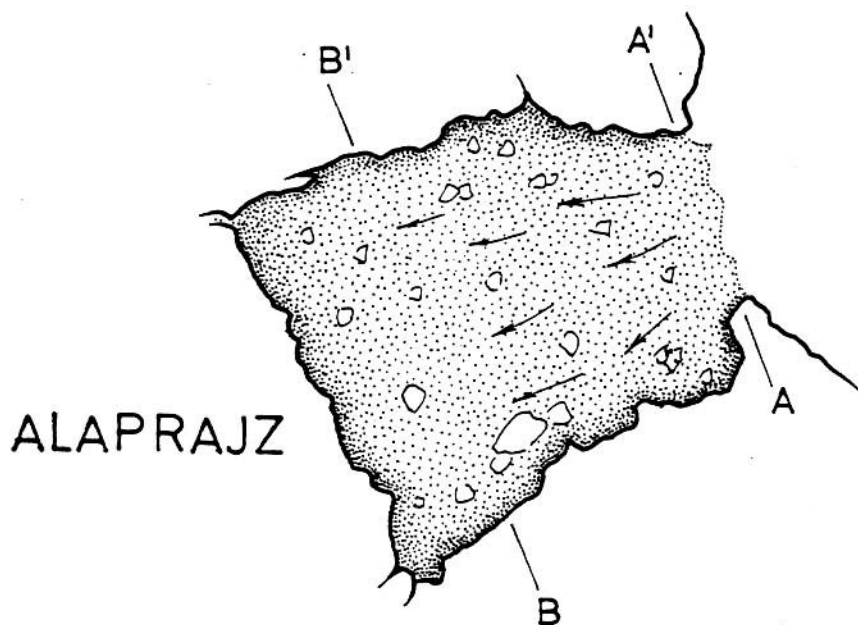
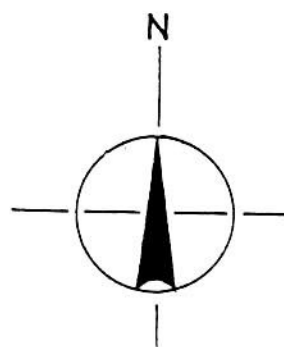
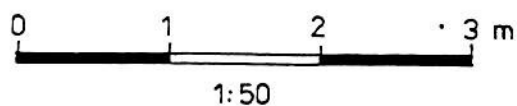
Szerkesztette: Ferenczi Balázs és Szarka Gyula 2004-ben



FONY, NAGY-AMADÉ-HEGY.

**ÁFONYÁS-BARLANG**

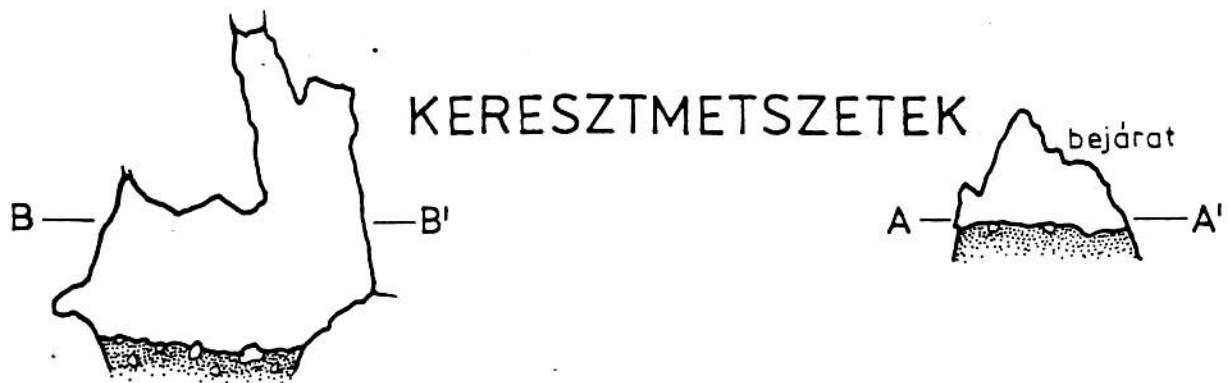
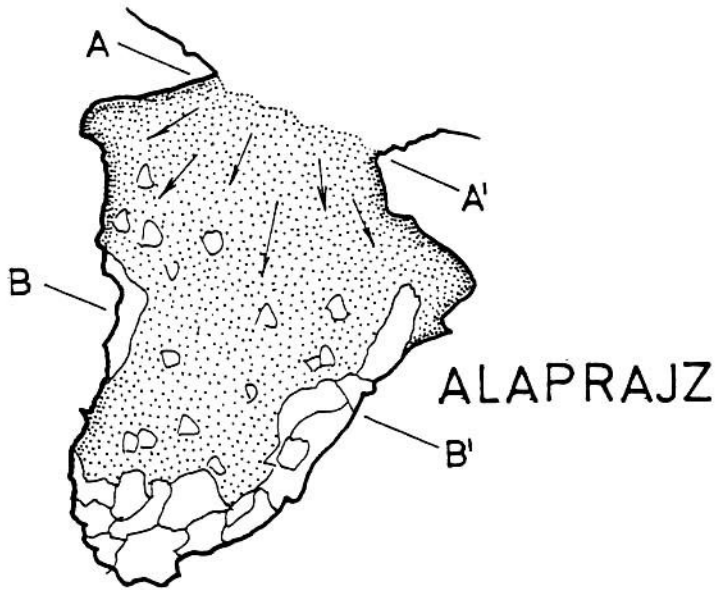
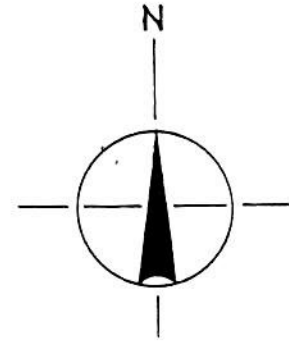
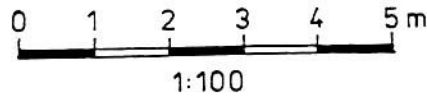
Felmérte: Ferenczi Balázs és Luppej Nóra 2004. VII. 5-én  
 A barlang hossza 2,80 m, szélessége 2,60 m, mélysége 1,30 m



FONY, NAGY-AMADÉ-HEGY

# TÁBOR-BARLANG

Felmérte: Ferenczi Balázs és Luppej Nóra 2004. VII. 5-én  
A barlang hossza 6,50 m, szélessége 5,00 m, magassága 4,00 m





Eszterhás István

## A VÉRCSE-KŐ ÉS BARLANGJAI

Hejcéától kb. 1 km-rel keletre van az 544 m magas Vércse-kő nevű hegy, melyről észak felé egy látványos, 200 m hosszú természetes sziklafal húzódik. Voltaképp ez a Vércse-kő, melyről az egész hegy kapta a nevét. E helyen jelzett turistautak nincsenek, csak ritkán használt szekérutak és gyalogösvények. Mi a hegy északi lábától, a Jóidő-völgyből kapaszkodtunk fel mintegy 80 m szintkülönbséget leküzdve a fenyőerdővel borított emelkedőn a sziklafalhoz. Maga a fal 5-8 m magas, 4-5 m széles, függőlegesen álló piroxénandezit-képződmény. E természetes falban 3 barlangot sikerült találnunk.

### Vércse-kői-átjáróbarlang

Közel a Vércse-kő észak-déli irányú sziklafalának alsó (északi) végéhez, kb. 460 m tengerszint feletti magasságban van ez a háromszintes átjáróbarlang. A sziklafal két oldala között átjárni csupán az ún. "Alsó-átjárón" lehet, mert ez a fal aljában nyílik. A kb. 2 méteres magasságban levő "Középső-átjárón" és a kb. 3 méteres magasságban található "Felső-átjárón" ugyan át lehet jutni a fal túlsó oldalára, de az inkább nevezhető tornamutatványnak, mint átjárásnak. Az átjárók folyosói nagyjából 1 m szélesek és 1-2 m magasak. Az Alsó-átjáróból egy 1,50 m magas, 3 m átmérőjű kerek fülke nyílik, melyből egy kürtön át fel lehet jutni a Középső-átjáróba. A bonyolult térrajzú üreg falait és a felsőbb szintek alját is szálbanálló andezit alkotja, az alsó szint alját pedig kisebb-nagyobb köveket tartalmazó poros törmelék képi. Az itt 4,50 m vastag falban kialakult barlangágak összhossza 19,10 m. A sziklafal az évmilliók alatt tartott lepusztulás során preparálódott ki környezetéből, így elvesztette oldalnyomását, melynek következtében a réteglapok mentén széthúzódások léptek fel. E széthúzódások további aprózódásával alakult ki a Vércse-kői-átjáróbarlang. A barlangról idáig semmiféle írásos említés nem volt, de úgy tűnik, hogy néhányan jártak benne, amint azt a benne látott üvegcserepek tanúsítják.

### Vércse-kői-fülke

A Vércse-kő sziklafalának felső részén, nagyjából 475 m tengerszint feletti magasságban, a fal keleti oldalában van a barlang. 1 m magas, 80 cm széles bejárata észak felé néz a sziklafal aljából. Az egyetlen, 3 m hosszú, 100-160 cm között változó magasságú fülkéje enyhén lejt. Oldalfalait kompakt andezit, alját laza törmelék alkotja. A barlang a sziklafal peremével párhuzamos törés mentén keletkezett. A falból levált kőzetkaréj alja lejjebb csúszva eltávolodott a helyben maradt résztől, miközben felső peremével nekitámaszkodott annak. Korábbi említése ismeretlen, látogatói nemigen voltak.



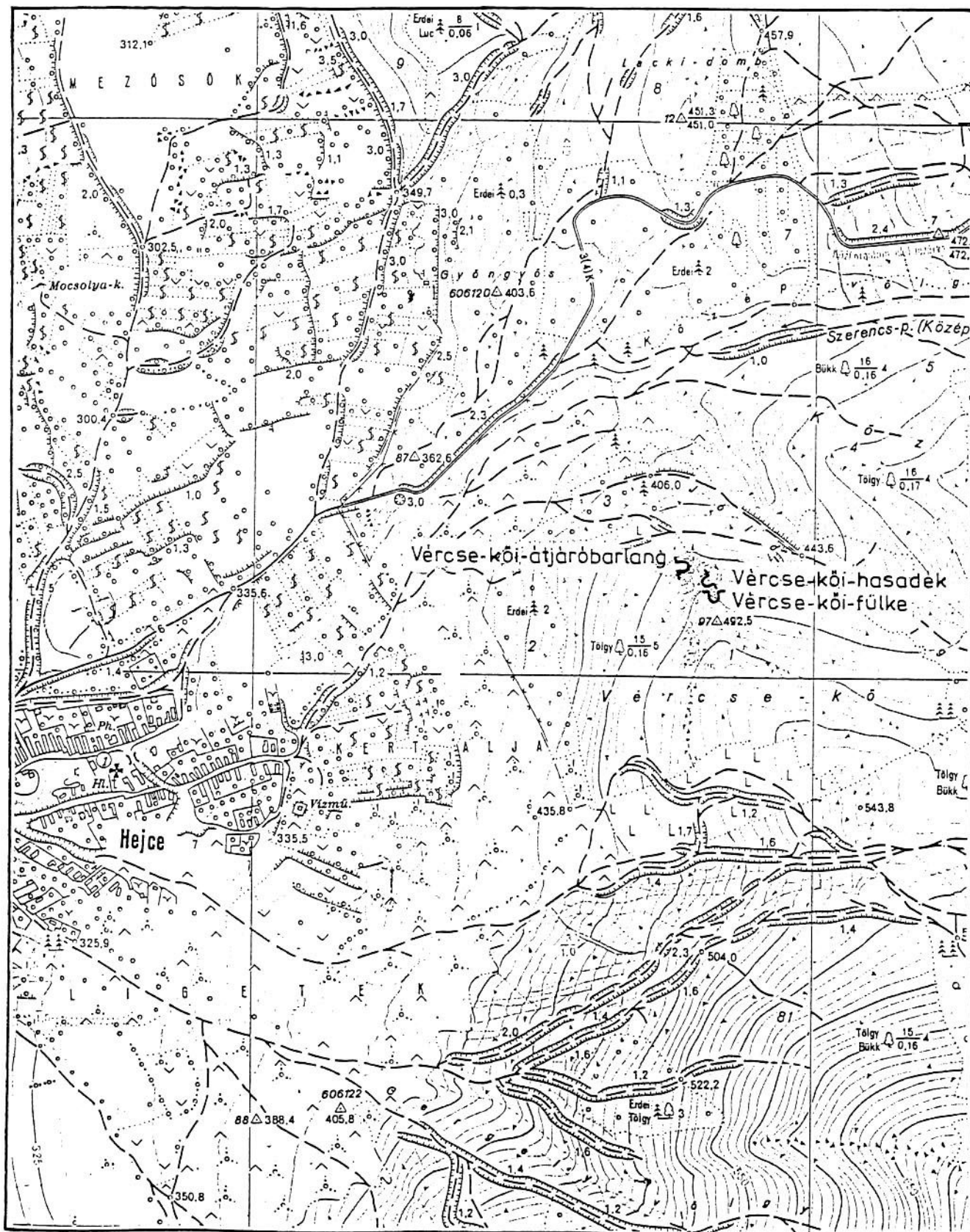
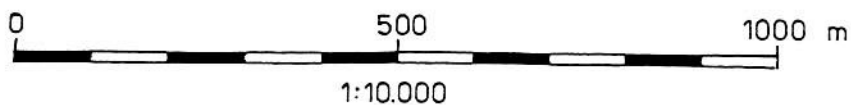
### **Vércse-kői-hasadékbarlang**

A Vércse-kő sziklafalának középső szakaszán, a fal keleti oldalán, ott ahol a függőleges oszlopos elválású andezit látszik, található a hasadékbarlang. Az oszlopos elválás csak 5-6 m hosszban és 2-2,50 m magasságig mutatkozik. E felett, a fal lábától mintegy 4 m magasan nyílik a hasadékbarlang. Szája kb. 1,50 m magas és 30-40 cm széles. A barlangba sajnos nem tudtunk bemenni, mert kötelet nem vittünk magunkkal és mint a helyszínen kiderült a függőleges falban nyíló barlangba csak felülről kötéllel leereszkedve lehet bejutni. Becsült hossza 2-3 m-nél nemigen lehet több. A sziklafal peremére merőleges törés mentén keletkezett hasadékbarlang.

TOKAJI-HEGYSÉG

## A VÉRCSE-KŐ BARLANGJAI

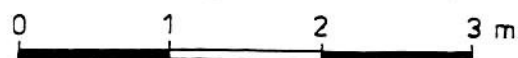
Szerkesztette: Eszterhás István 2004-ben



FONY, VÉRCSE-KŐ

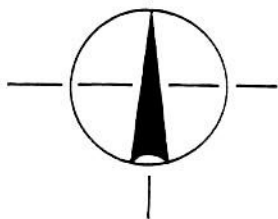
## VÉRCSE-KÖI-ÁTJÁRÓBARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Orosz Imre 2004. VII. 5-én  
 A barlang hossza 19,10 m; szélessége 4,80 m; magassága 4,40 m

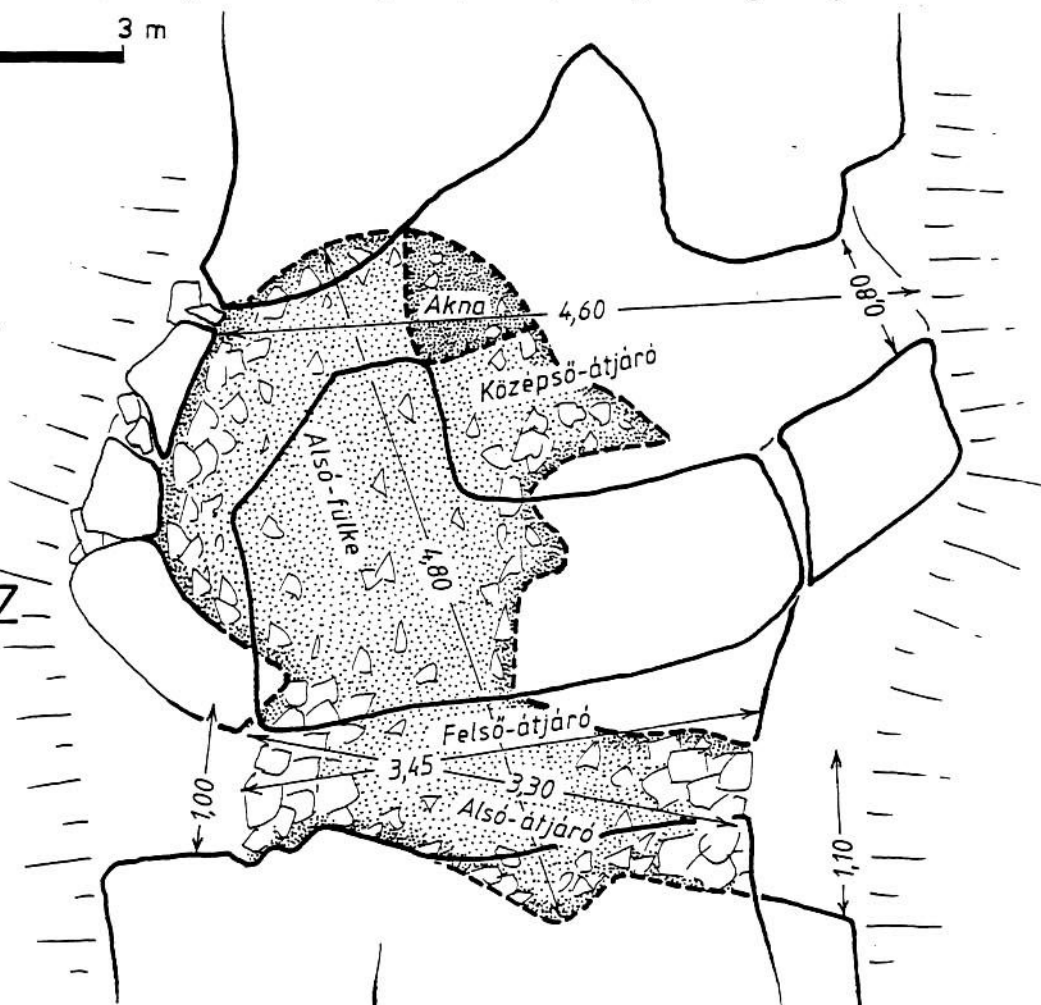


1:50

N



ALAPRAJZ



Felső átjáró

1,20

3,45

Középső-átjáró

3,00

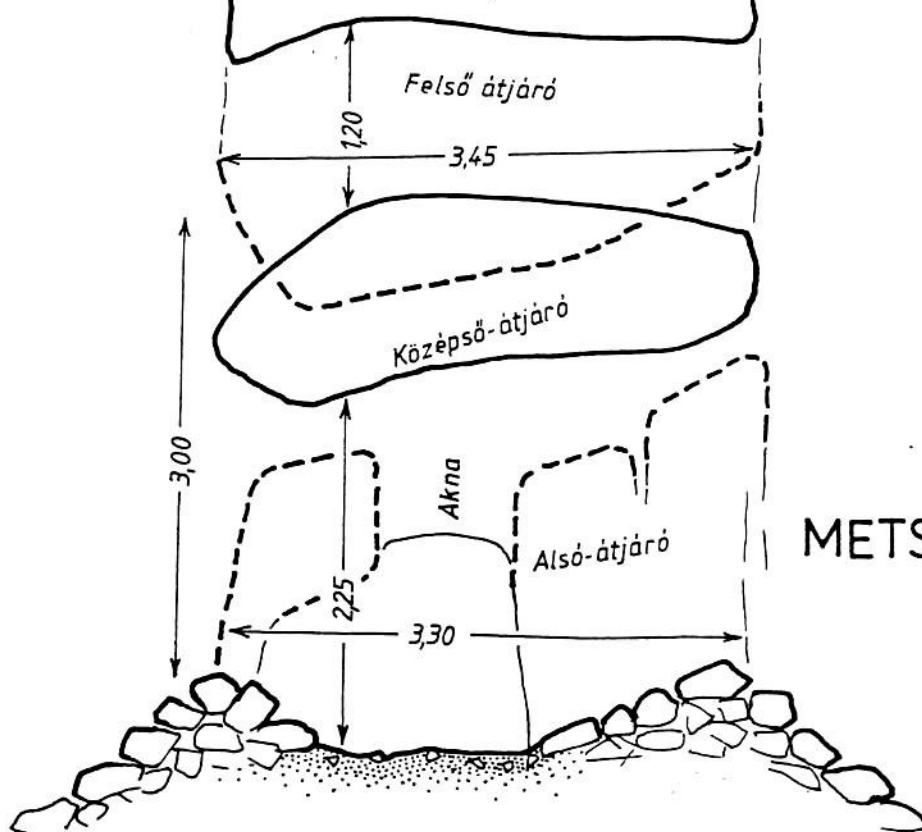
Akna

2,25

Alsó-átjáró

3,30

METSZET

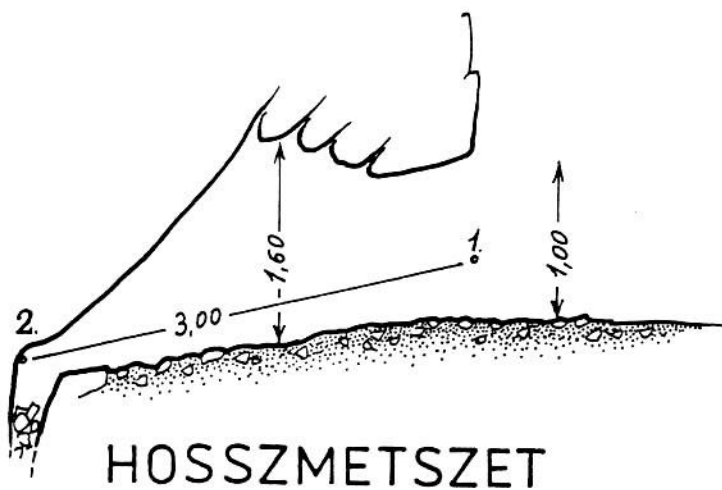
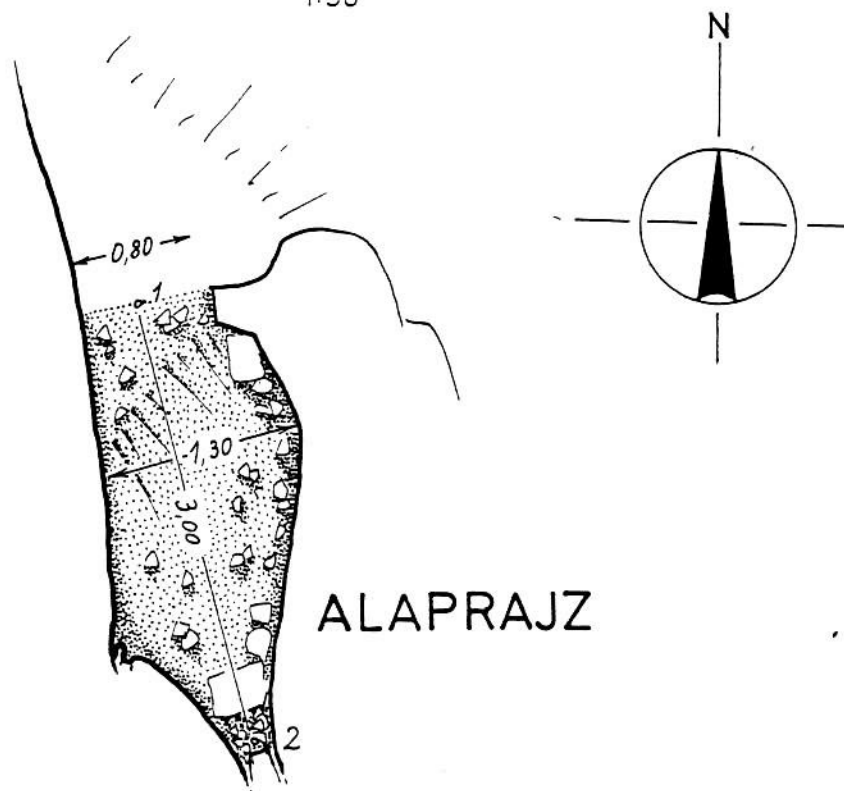
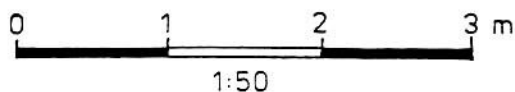


1,10

FONY, VÉRCSE-KŐ

## VÉRCSE-KŐI-FÜLKE

Felmérte: Eszterhás István és Hármasi Gábor 2004. VII. 5-én  
 A barlang hossza 3,00 m; szélessége 1,30 m; magassága 1,60 m



Eszterhás István

## A SOMOS-HEGY ÉS ÜREGE

Golop déli határában emelkedik a 282 méteres Somos-hegy, melyet részben riolit, részben riolittufa épít fel. Keleti, déli és nyugati oldalán szinte a csúcsig szőlőskertek vannak, északi (falu felőli) oldalát erdő borítja.

### Somosi-üreg (mesterséges)

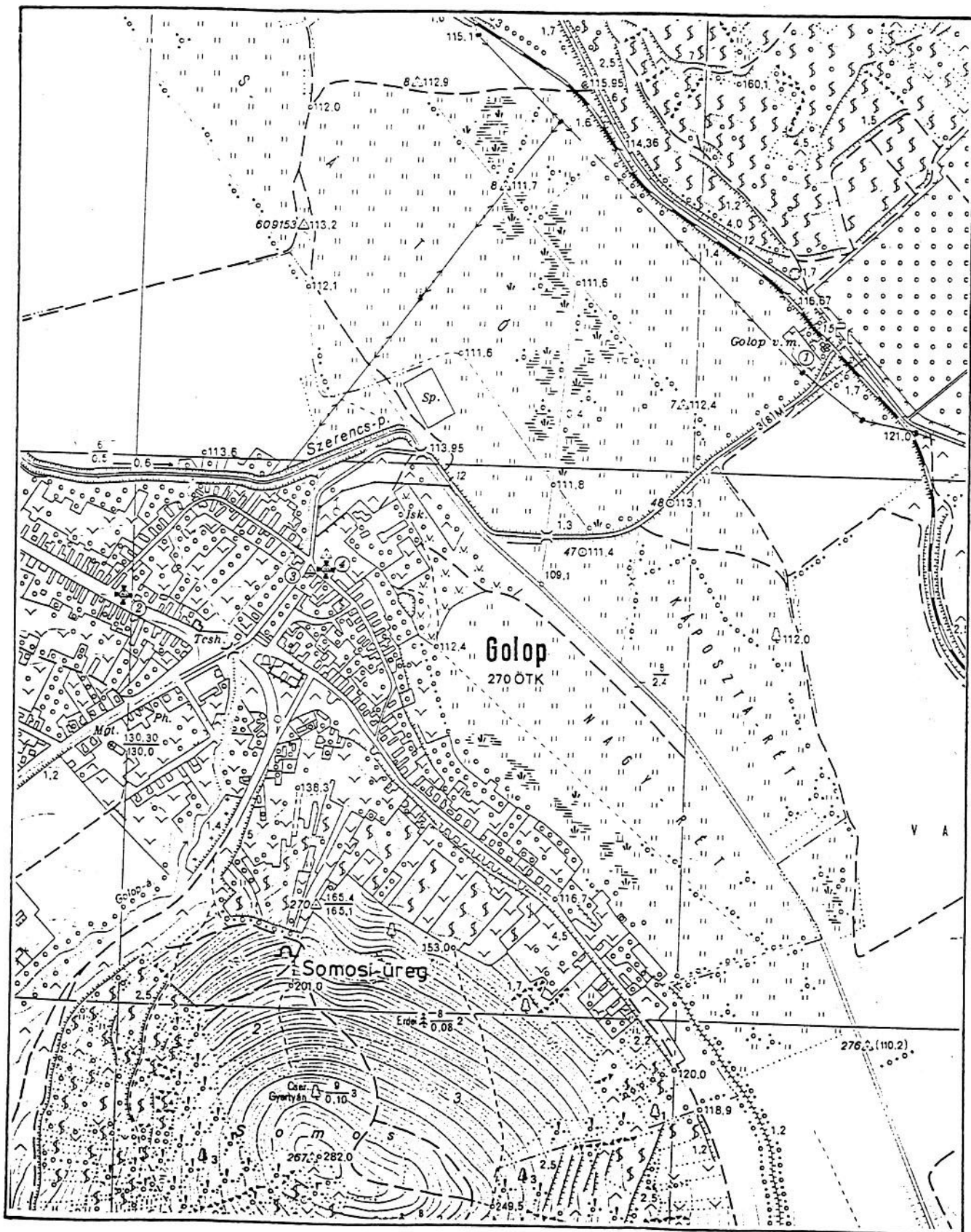
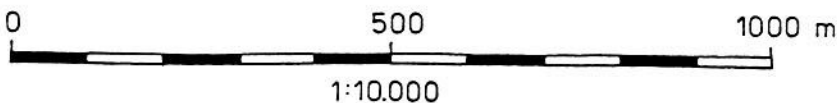
Golop faluközpontjától 500 méterrel délre, a Somos-hegy 185 m-es tengerszint feletti magasságában, a községi vízmű telepének szomszédságában található az általunk Somosi-üregnek nevezett objektum, amit a falubéliek barlangnak mondanak. Elérhetjük, ha a faluból délre kivezető úton, a Golopipatakkaal párhuzamosan haladunk és a falu utolsó házáatól mintegy 250 m-re balra fordulunk a kiágazó (a vízműhöz vezető) meredek kocsúton, az erdőhatár szélén haladunk fel. Az üreget egykor pincének vágták a riolittufába és az első 30 m-ét téglával kibélelték. Ma már a téglabélés csak részben van meg, mert néhány ember házépítéshez több helyen lefejtette. Az egykori pince bejárata már annyira beomlott, hogy csak egy 1,50 m széles, 50 cm magas résen lehet bekúszni. A törmelékletjőn lejutva néhány méter után már a 6 m széles és 4 m magas boltíves pincejában vagyunk. Az egyenes és vízszintes folyosó mintegy 80 m hosszan járható. Az első 40 m még őrzi a pincejelletet, a további 40 m már erősen omladékos. A mennyezetről nagy darab kőtömbök szakadtak le és ezek az eredeti aljzaton több méter magas törmelékkegypokat alkotnak, mely által az egész folyosó magasabbra került, szabályosságát teljesen elvesztette és a járat magassága is erősen lecsökkent. Egyes szakaszokon csak 1-2 m, sőt csak kúszva járható részek is előfordulnak benne. A jelenlegi üreg átjárhatatlan törmelékben végződik. Tehát elmondhatjuk, hogy az egykori pince napjainkban a konzekvenciabarlanggá való átalakulás stádiumában van. Ottjártunkkor az üregből három rókafi menekült ki és bent egy nemrég elpusztult rókatetemre találtunk.



TOKAJI-HEGYSÉG

# A SOMOS-HEGY ÜREGE

Szerkesztette: Eszterhás István 2004-ben



Eszterhás István

## A MÁDI KIS-HEGYEK ÉS BARLANGJAI

Mádtól kb. 3 km-rel északkeletre, a Fürdő-patak jobb oldalán van a turistatérképen "Kis-hegyek" összevont elnevezéssel jelzett Bomboly-hegy (284 m) és Diós-hegy (363 m). Megjegyzendő, hogy a turistatérképen szerepel "Bomboly" és "Diós-hegy" felirat is, de nem ott, ahol valójában vannak. Ezen alacsony hegysort elsődlegesen riolittufa építi fel, melyet a szerkezeti törések mentén már a törmelékszórással megegyező időben hévizek jártak át. E hévizekből hidrokvarcit telérek váltak ki, de átkovásiították a tufaközet jelentős részét is. A hidrotermális tevékenység során az oldatokból a kvarcon kívül főként kaolinit, geotit és limonit vált ki. A kaolint és a vasércet több külszíni és mélyművelésű bányában fejtették, jelentős bányasebekt hagyva a hegyoldalban. A Bomboly-hegyi bányák területét átnézve három kisebb álbarlangot találtunk, valamint barlangtani szempontból is említésre érdemesnek véltük a mélyművelésű Bomboly-vasbányát.

### **Bomboly-bánya** (mesterséges)

A Mádtól délre (a 37-es főút felé) kivezető útról, pár száz méterrel elhagyva a falut balra egynyomsávú aszfaltút vezet ki. Ezen haladjunk kb. 1,5 km-t, majd az itt ismét balra (északra) kiágazó útra térjünk, párhuzamosan a Fürdő-patakkal. Az aszfaltborítás hamarosan megszűnik és burkolat nélkül folytatódik tovább az út. Ezen az úton 1,5 km után, a sűrű bozót takarásától alig észrevehetően ágazik ki balra a Bomboly-bányához vezető, cserjékkel már részben benőtt szerpentinút. Hozzávetőleg kb. 40 m szintkülönbséget felkapaszkodva tágas bányaudvarra érünk. Az udvart félkörívben körülfogó bányafalához törmelékletítő támaszkodik. Jobbra felmenve a lejtőn, a bányafal és a törmelékletítő találkozásánál találjuk a Bomboly-bánya főbejáratát. A bejárat mellé a falra "BQ 415" jelzés van festve. A jelenlegi bejárat rombusz formájú, kb. 1,50 m átlójú nyílás. A bejáratot követően szintén törmelékletítő jutunk le az eredeti bányafolyosó szintjére. A bánya folyosórendszere egy félköríves főfolyosóból és az ebből kiágazó mellékfolyosókból áll. Összhossza kb. 1 km, szélessége és magassága 2 m körüli, mely a csomópontoknál kiszélesedik, felmagasodik. Két helyen is ablakkal nyílik ki a bányafalba. A bányát az 1920-as években a Diósgyőri vasgyár működtette és mintegy 1000 vagon 34-55 % vastartalmú hidrokvarcitos limonitet fejtettek ki belőle. A bánya jelenlegi értékét a benne található nagyszámú denevérekolonía adja. 2004 júliusában több mint ezerre becsült létszámú denevérbölcsödét tapasztaltunk a főbejárattól kb. 50 m-re levő "Nagy-terem" mennyezetén. A denevérek többségét két faj adta, mintegy 70 %-ban közönséges denevér (*Myotis myotis*) és 30 %-ban hosszúszárnyú denevér (*Minopterus schreibersi*) Bihari Zoltán denevérkutató közlése szerint. A denevérek alatt, de másutt is, a folyosók egyes szakaszaiban, 5-10 cm vastag



friss, képlékeny guanó volt, mely erősen büzlött és hemzsegték benne a denevérlegyek lárvái. Továbbá találtunk még a bánya bejáratának közelében egy mumifikálódott rókatetemet is.

### **Zöld-barlang**

A Bomboly-bánya udvarával azonos szintben, attól kb. 60 m-rel északkeletre egy kőtengerhez hasonló, nagyobb tömbökből álló törmelékmező alakult ki. A kőtömbök egy magasabban levő bányából gurultak e helyre. A kőtömbök között 1,50 m szélességgel és 80 cm magassággal dél felé nyílik a Zöld-barlang. A bejáratot követő egyre mélyülő fülke 2,50 m hosszú, melynek mennyezeti szintjéből még egy 1 m-es kúszójárat vezet a felszínre. A barlang oldalait és mennyezetét nagyobb, alját kisebb kőtömbök alkotják. A kövek egy részét olívdzöld porszerű bevonat borítja. Genetikailag kőtömbök közti álbarlang.

### **Párhuzamos-barlang**

A Zöld-barlang közvetlen szomszédságában, attól 60 cm-rel keletre 1 m magas és 80 cm széles bejárat nyílik a Párhuzamos-barlang. Folyosója szintén lejtős, de hasadékszerű és a bejáratától fokozatosan keskenyedik. Hossza 2,20 m. Oldalait egy-egy nagyobb kőtömb, alját többnyire kisebb kövekből álló törmelék alkotja. Az előbb leírt üreghez hasonlóan ez is kőtömbök közti álbarlang.

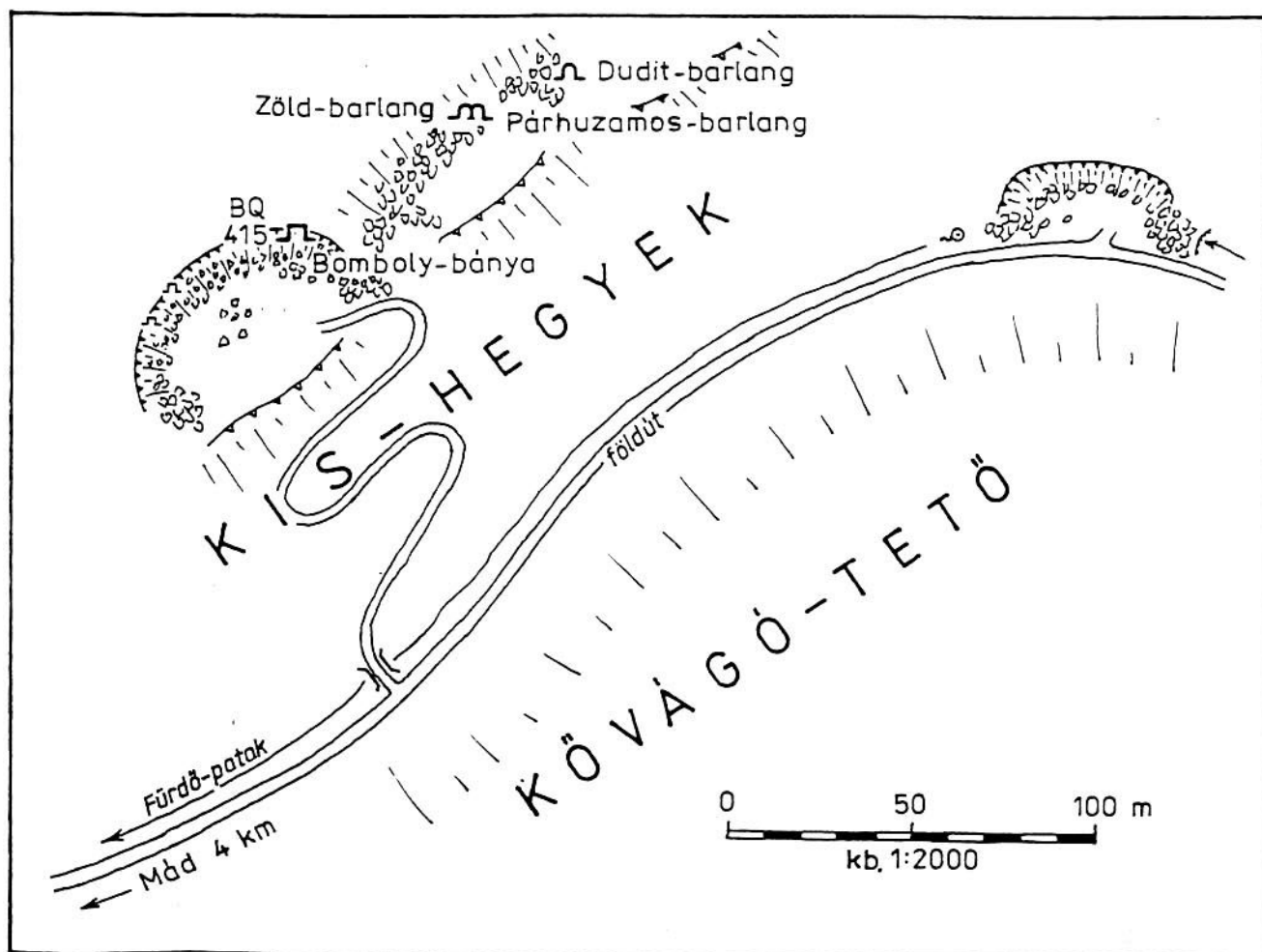
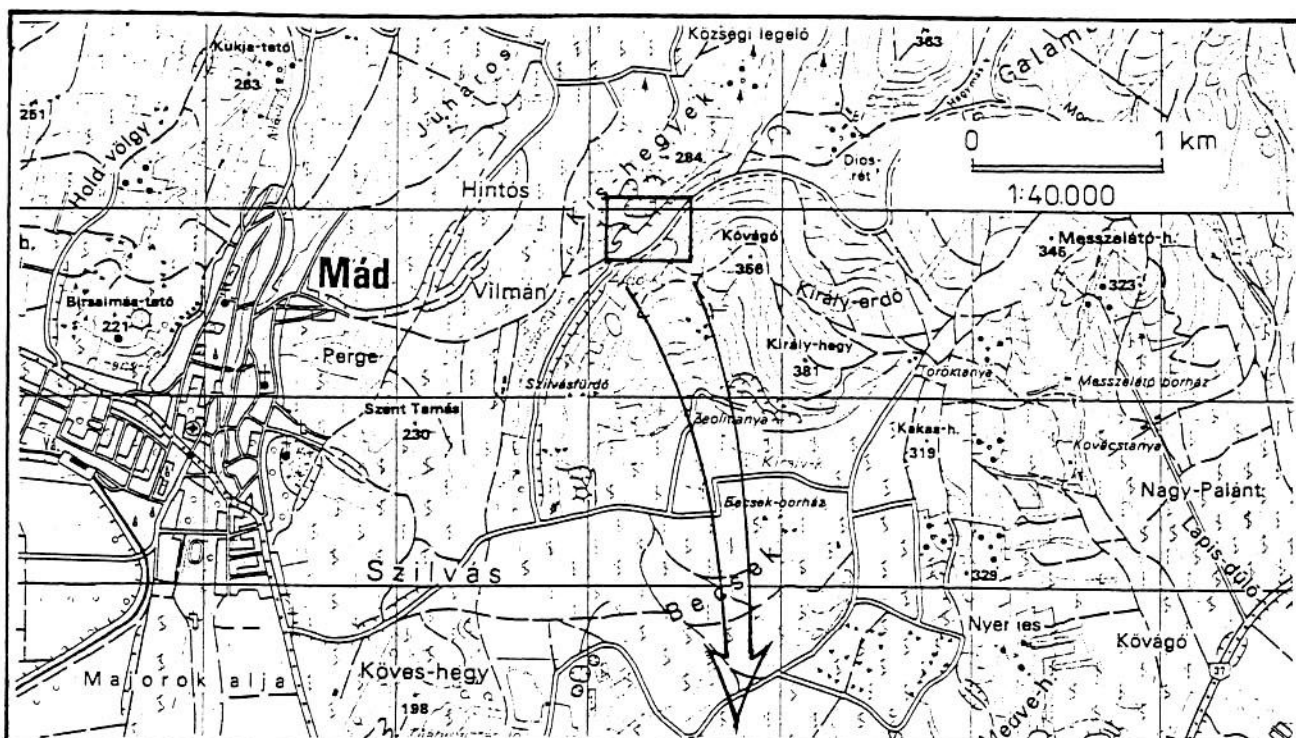
### **Dudit-barlang**

A Zöld- és Párhuzamos-barlangok alkotta üregkettőtől kb. 25 m-rel északkeletre, a törmelékmező szélén van a Dudit-barlang. 3 m széles és 70 cm magas bejárta kelet felé néz. A barlang egyetlen, korong szerű, 2,60 x 3,30 m-es fülkéje csak kúszva járható. Oldalait nagyjából 1 m-es kőtömbök alkotják, tetejét pedig két 4-5 m-es kőlap képi. Alján kisebb-nagyobb köveket tartalmazó poros törmelék van. A Dudit-barlang is kőtömbök közti álbarlang.

TOKAJI-HEGYSÉG

# A MÁDI KIS-HEGYEK BARLANGJAI

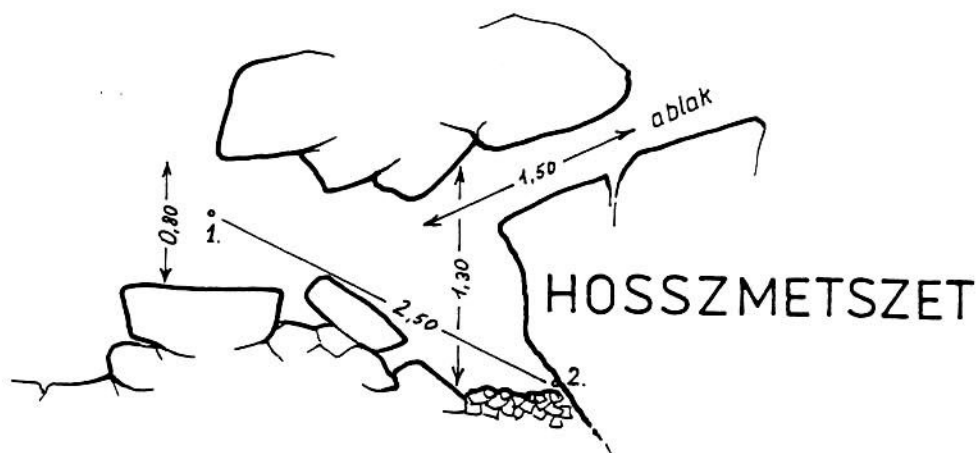
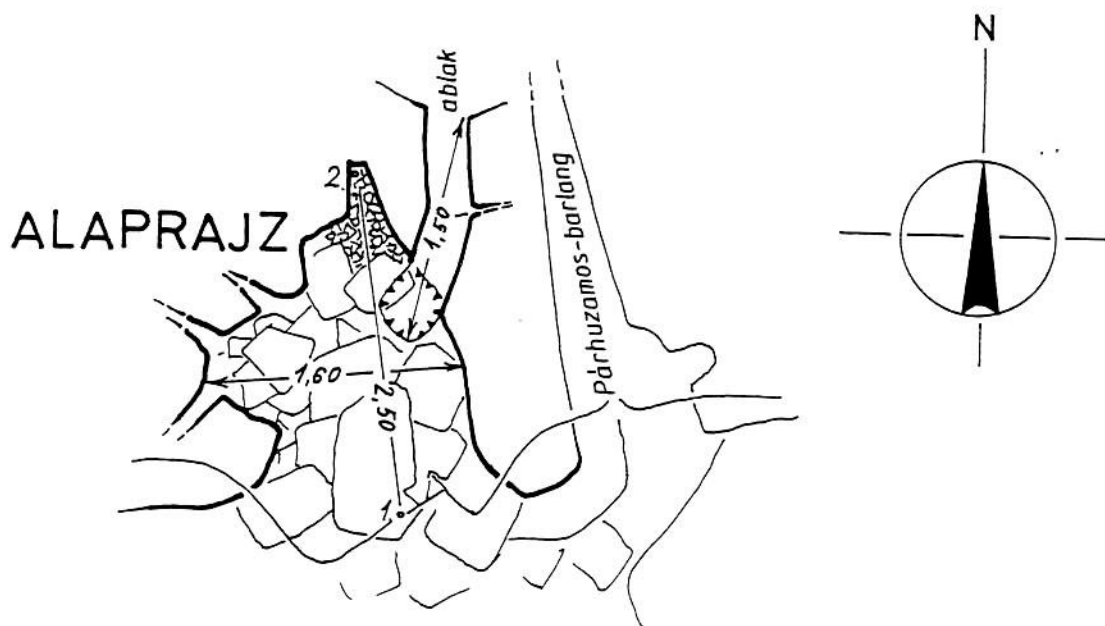
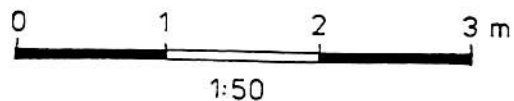
Szerkesztette: Eszterhás István 2004-ben



MÁD, KIS-HEGYEK

## ZÖLD-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Surányi Gábor 2004. VII. 3-án  
 A barlang hossza 3,50 m; szélessége 1,60 m; mélysége 1,30 m

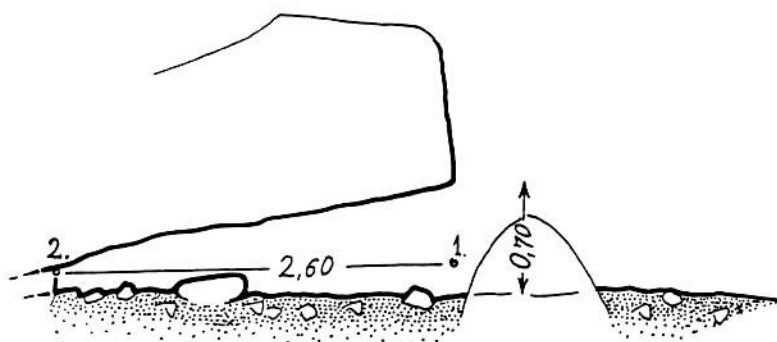
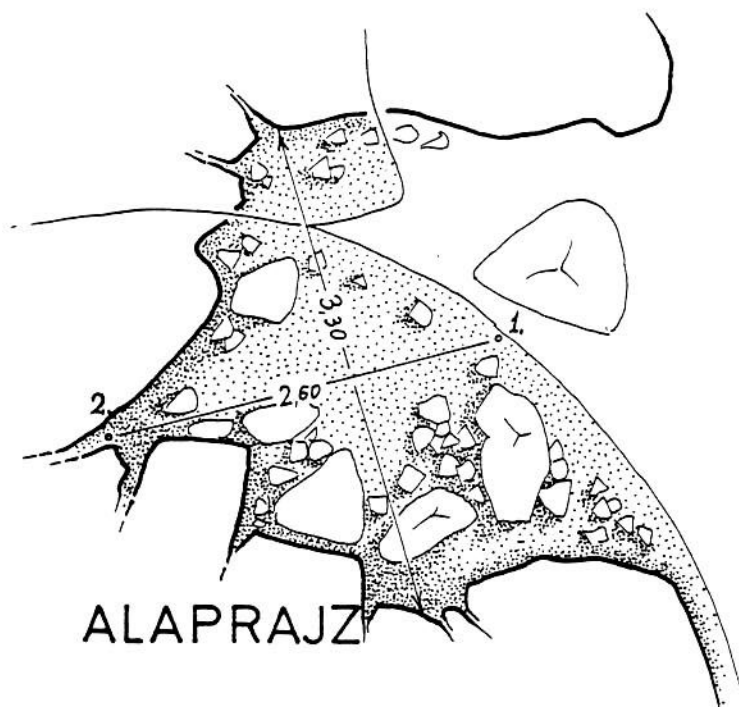
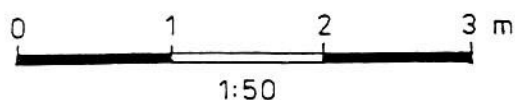




MÁD, KIS-HEGYEK

## DUDIT-BARLANG

Felmérte: Eszterhás István és Surányi Gábor 2004. VII. 3-án  
 A barlang hossza 2,60 m; szélessége 3,30 m; magassága 0,70 m



Eszterhás István

## A REGÉCI-VÁRHEGY, A TÁBOR-HEGY ÉS ÜREGEI

Regéc és Mogyoróska községek határában, Regéctől 1,5 km-rel délre, Mogyoróskától 1 km-rel keletre emelkedik a 638,5 m magas Regéci-várhegy és ennek déli előterében az 517,4 m-es Tábor-hegy (vagy másképp Tölgyes-tető). A Regéci-várhegyet a korábbi kiömlésekből származó piroxénandezit környezetet áttörő riódácit kúp alkotja. A két közet határán alakult töréseken feltört hévizek pedig jelentős területen hidrokvarcitet raktak le. A csúcsra valószínűleg a XIII. században építették a várat, mely a XVII. század közepén a Rákóczi család legjelentősebb erődítménye volt, mígnem 1686-ban felrobbantották. A Tábor-hegy teljes egészében piroxénandezitből áll. A két hegy közti széles nyereg egykor katonai táborok helye és a sókereskedelem központja volt. A vár korabeli leírásai és a várhoz fűződő legendák is megemlékeznek "pincékről" és 1992-ben már mi is leírtuk a várfal északnyugati aljából induló 40 m hosszú üreget, amiről nem tudtuk eldönteni, hogy mennyiben természetes és mennyiben mesterséges. Mogyoróska néhány idős embere tudni vélte a Tábor-hegyi-nyeregben lévő üregekről is, ezek egyikének beomlott bejáratát meg is találtuk.

### Tábor-hegyi-üreg

Peták István 2002-ben kiadott "Szent István-vándorlás" c. könyvében olvastunk először a Tábor-hegyi-üregről: "A fennmaradt legenda szerint a vár lábánál - valahol - egy alagút kezdődik. Magyar Józsi bácsi Mogyoróskán, most 2000-ben még azt állítja, hogy gyerekkorában többször is volt benne." A 2004-es táborunk alkalmával megpróbáltuk megkeresni Magyar Józsefet, de sajnos ő időközben elhunyt. A falu számos helyén érdeklődtünk, hogy ki van még olyan személy, aki tudhat az üregről. Több embert is ajánlottak, de csak egy volt aki útba tudott igazítani. Ő egy idős, 80 év körüli ember, Béres Tibornak hívják és a Fő utca 113. alatt lakik, pontosabban csak nyaranta jár vissza, mert állandó lakása már Miskolcon van. Elmondása szerint gyakran járt a várban és környékén, az újságíró leányának a Regéci várról szóló diplomamunkájához is ő szolgáltatott számos adatot. Lábfájására hivatkozva elkísérni nem tudott a helyszínre, de részletesen elmagyarázta, hogy a "Sóház romjától balra, vagy 20 m-re találjuk azt a bemélyedést, melynek boltíves fala van és ebből indult az alagút, amíg fel nem töltődött." Az 1222-es Aranybullában viszont olvashatunk a Sóházzal: "... a sót ne tartsátok az országnak közepén, hanem csak Szaláncon és Regécben és az végeken ..."

Ezen előzetes ismeretek birtokában igyekeztünk megkeresni a Tábor-hegyi-üreget. Mogyoróska Fő utcájáról kelet felé az országos kék jelzésen mentünk kb. 1 km-t a Regéci-várhegy lábánál levő esőbeállóig. Innen hozzávetőleg 50-60 m-rel jobbra (kelet felé), az út túloldalán levő bozótos erdőben találtunk rá a kb. 10 x 30 m alapterületű, 1,50 m mély gödörré. Ez maradt a Sóház helyén. Déli

oldalának egyes szakaszain még fel lehet ismerni az egymásra rakott kövek után a fal maradványait. A Sóház maradványától északkelet felé 20 m-re, kb. 540 m tengerszint feletti magasságban megtaláltuk a Béres Tibor által említett bemélyedést is. Ennek alapterülete kb. 2 x 3 m és mélysége 1 m körüli. A vár felé eső végében az egymásra rakott kövek viszont csak igen kétségesen mutattak boltívet. Lehet, hogy már beomlott. Szerszámok híján kiásni nem tudtuk, csak megtisztítottuk a bemélyedést és botokkal turkáltunk a kövek alá. Üregesedést ily módon még nem tudtunk észlelni, csak bízunk Magyar József és Béres Tibor elmondásának helyességében. Egy későbbi alkalommal már jobban felszerelve kívánjuk a Tábor-hegyi-üreget feltárni.

— x x x —

1992-ben már feltérképeztük, leírtuk a Regéci-várhegy csúcsrégiójában (618 méteren) levő barlangot. Most csupán megjegyezzük - amire a bevezetőben is utaltunk már - , hogy a vár rekonstrukciós újjáépítése során a Regéci vár barlangjának bejárata elé falakat építettek és a barlang bejárati szelvényét is falba foglalták. A vár újjáépült északnyugati gyalogos kapuját egy sötét folyosó követi, melyből aztán lépcsősor vezet fel a kapubástya tetejére. Jelenleg e folyosóból a kaput követő 3 m után balra nyílik a Regéci vár barlangja.





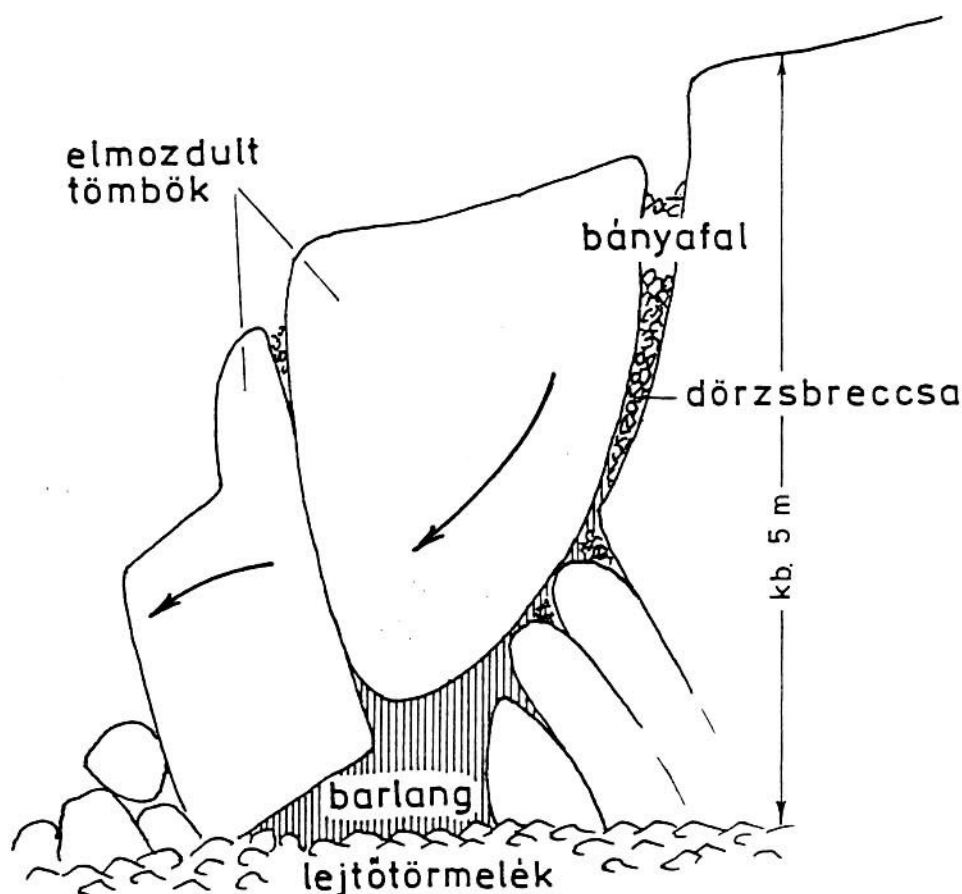
Eszterhás István

## A VIZSOLYI DONGÓ-HÁTI KŐFEJTŐ ÉS BARLANGJAI

Vizsoly közvetlen déli faluszélén, az országúttól nyugatra van a felhagyott Dongó-háti kőfejtő. Ez egy kb. 100 m átmérőjű, 6-8 m mély bányagödör. Az országútról 20-25 m-es bekötőút vezet a bányagödör pereméhez. A bekötőút mentén idegenforgalmi tájékoztató tábla van, amely ismerteti a kőfejtő falában látható fumarolacsatornákat és azok egykori működését. A Dongó-hát hullott riolittufából áll, ezt a kőzetet fejtették Vizsoly szomszédságában. A kőfejtő a tufát átjáró hévizes csatornáknak öt csoportját tárta fel. A tájékoztató tábla egyáltalán nem említi a bányafalban található két barlangot.

### Kőfejtői-fülke

Vizsoly déli szélén, kb. 160 m tengerszint feletti magasságban van a felhagyott Dongó-háti kőfejtő. Menjünk le a régen használt úton a bányagödörbe,



*A vizsolyi Kőfejtői-fülke kialakulását az oldalnyomás megszűnte miatt levált kőtömbök elmozdulása okozta*

majd a fal mentén balra haladva falak első sarkánának közelében találjuk a Kőfejtői-fülkét. A délnyugatra néző bejárat szélessége 2,30 m, magassága 80 cm melyben egy bent gyökerező bodzabokor nyújtózik ki. A barlangot egyetlen a repedések mentén rövid ágakra szakadozó fülke alkotja. Hossza 2 m, átlagos magassága 60-70 cm. Falait, mennyezetét könnyen morzsolható riolittufa alkotja, alján laza, poros málladék található. Valószínűleg a bányagödör kialakítása után keletkezett. A bányagödör mélyítésével a szabadon maradó falat alkotó laza kőzetnek már nem volt oldaltámasza, oldalnyomása, ezért az tágulni kezdett. A keletkező repedések mentén hatalmas kőzettömbök csúsztak oldalra és lejjebb maguk alatt hátrahagyva a Kőfejtői-fülkét.

### **Kőfejtői-hasadékbarlang**

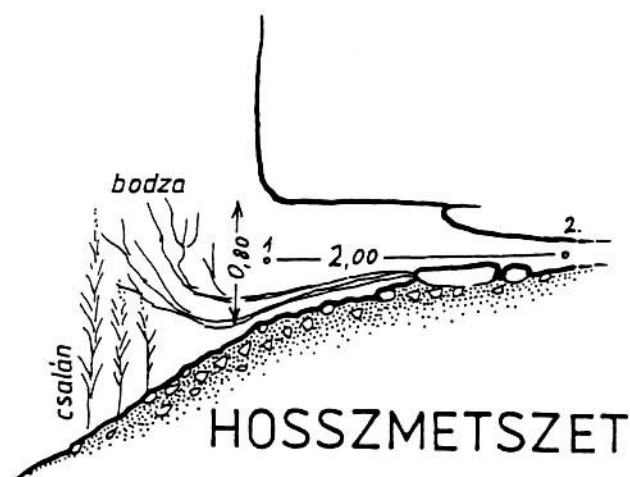
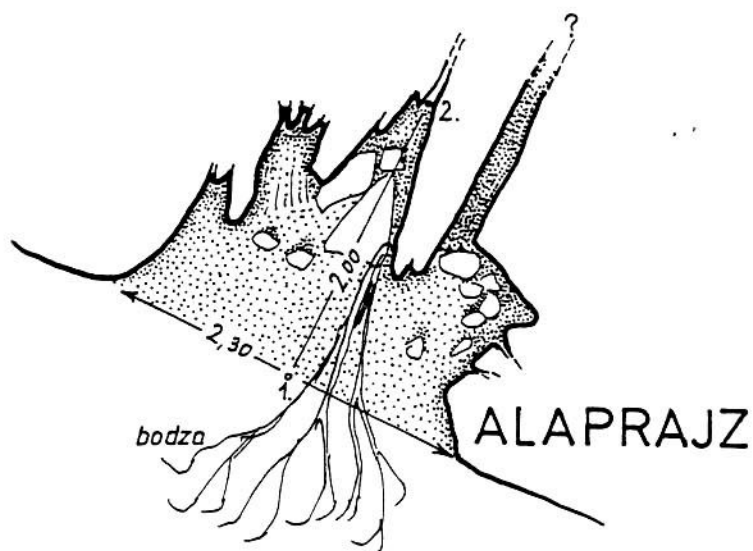
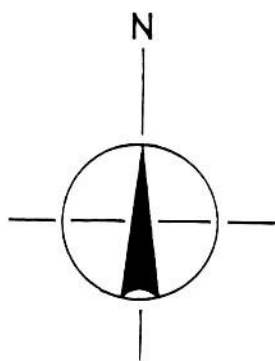
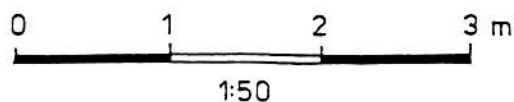
A Vizsoly déli szélén levő felhagyott kőfejtő lejárójával szembeni falban van a hasadékbarlang. E helyen a bányafal nagyjából 5 m széles karéjokra hasadva vált le a helybenmaradt kőzetről. A repedések többsége 3-4 cm-es réssé nyílt, de az egyik repedés mentén alul 40-50 cm-re távolodott egymástól a kőzet, felül pedig egymásnak simul. Ez a falra merőleges irányú szélesebb rés jelenti a Kőfejtői-hasadékbarlangot. A bejárat környéke valószínűleg a nagy kőzetkaréjok elmozdulása közben aprózódással öblösre tágult mintegy 1,50 m mélységig. A kiöblösödött bejáratot - nem tudni, mi okból - befalazták, de később egy 2 m széles, 60 cm magas rést bontottak a falban, így jelenleg e bontott lyukon át lehet a barlangba bejutni. Bent előbb a 2,80 m széles, 1,20 - 1,50 m hosszú, 1,20 m magas öblösödésbe érünk, majd ezen előcsarnok bal oldalából nyílik a 4,00 m hosszban járható, 2,25 m magas hasadékfolyosó. Ennek szélessége kezdetben 50 cm, a járható rész végén már csak 25 cm, de a hasadék még egyre szűkülve folytatódik tovább. A falakat és a mennyezetet könnyen morzsolható riolittufa alkotja, az aljzaton pedig poros málladék található. A beöblösödő előcsarnokban és a barlang előtt a kibontott falból származó kővek alkotnak kis törmeléklejtőt.



VIZSOLY, DONGÓ-HÁT (FUMAROLÁS-KÖFEJTŐ)

# KÖFEJTŐI-FÜLKE

Felmérte: Eszterhás István és Gönczöl Imre 2004. VII. 7-én  
A barlang hossza 2,00 m; szélessége 2,30 m; magassága 0,70 m



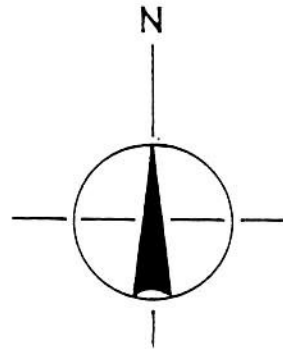
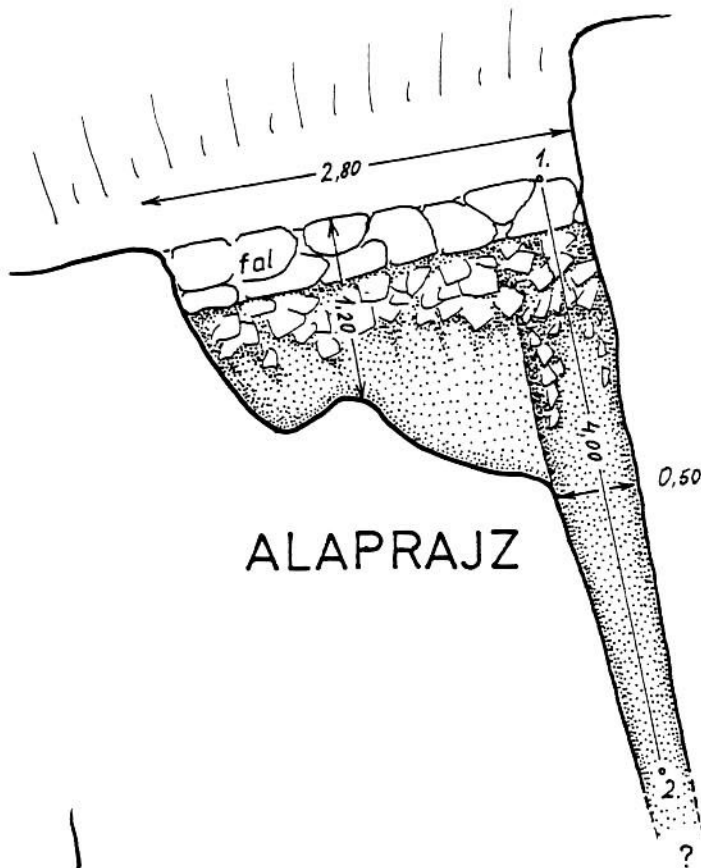
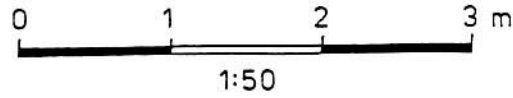


VIZSOLY, DONGÓ-HÁT (FUMAROLÁS-KÖFEJTŐ)

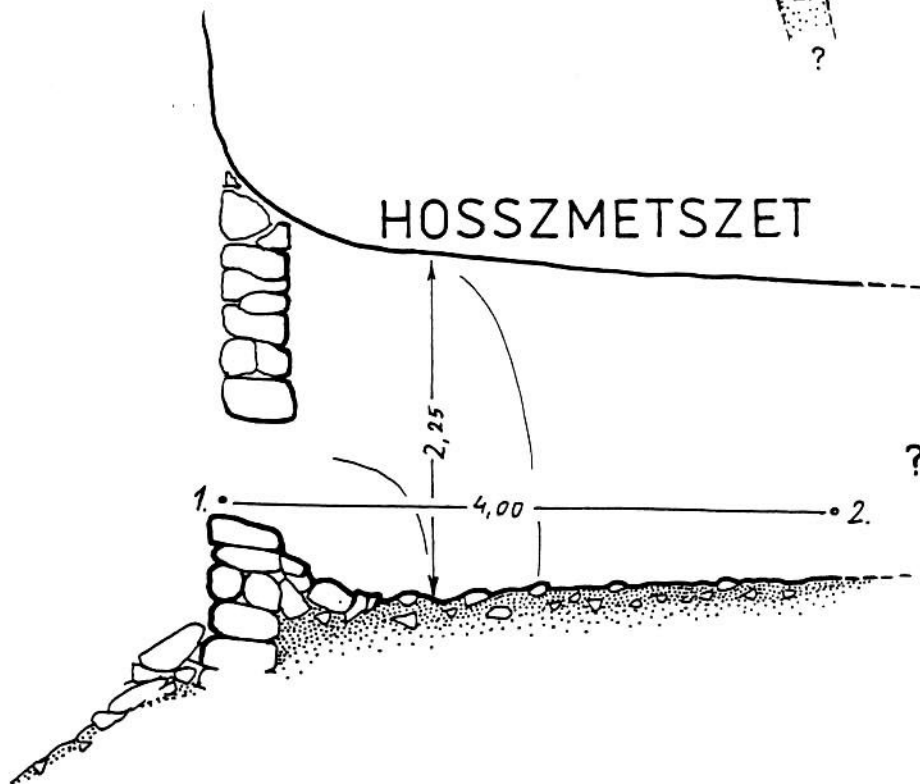
# KÖFEJTŐI-HASADÉKBARLANG

Felmérte: Buda László és Eszterhás István 2004. VII. 5-én

A barlang hossza 4,00 m; szélessége 0,50 m; magassága 2,25 m



ALAPRAJZ



## IRODALOMKIEGÉSZÍTÉS

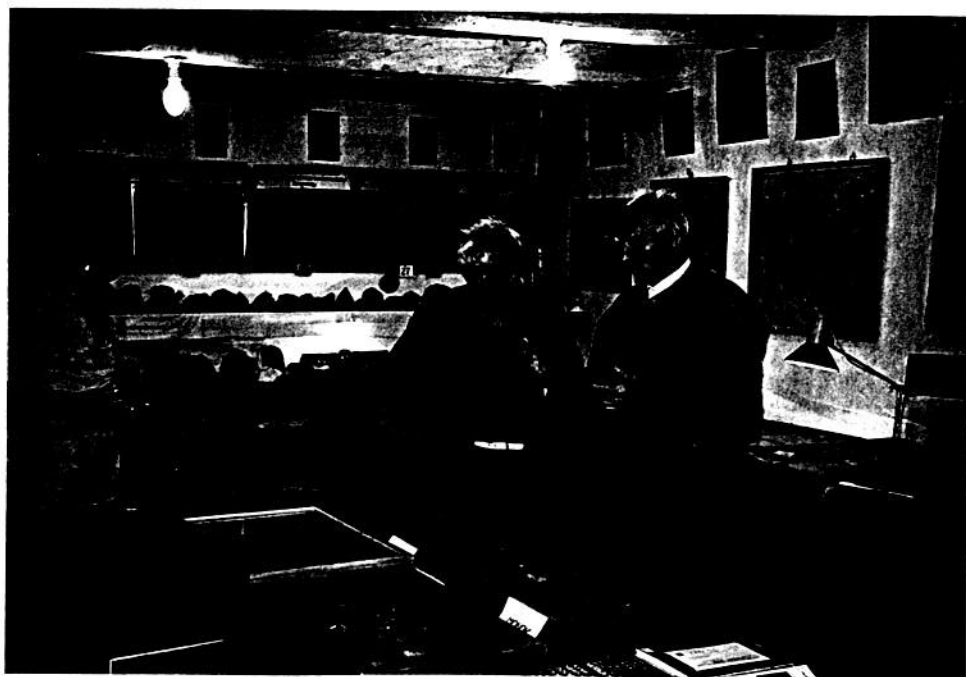
az 1992-es és 1999-es évkönyvünkben ismertetett irodalomjegyzékhez

- II. ANDRÁS magyar király (1222): Aranybulla
- ESZTERHÁS I. (1999): Az Eperjesi-hegység barlangjai - kézirat a Vulkánszpeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 207-224
- ESZTERHÁS I. (1999): Legenden über vulkanische Höhlen in Ungarn - Slovensky kras recnik 37. Liptovský Mikuláš p. 29-36
- ESZTERHÁS I. (2000): Durch Exhalation entstandene Höhlen in Karpatenbecken - Jahresbericht der Höhlenforschergruppe Rhein-Main, Frankfurt a. M. p. 85-95
- ESZTERHÁS I. (2001): Exhalációs barlangok a Kárpát-medencében - Barlangkutatók Szakmai Találkozója, Esztergom p. 49-54
- ESZTERHÁS I. (2004): Beszámoló a Tokaji-hegységben rendezett 20. Vulkánszpeleológiai Táborról - MKBT Tájékoztató (szept-okt.), Budapest p. 4-5
- ESZTERHÁS - FERENCZI -MOCSÁRI (1999): A Tokaji-hegység barlangjai IV. rész - kézirat a Vulkánszpeleológiai Kollektíva Évkönyvében az MKBT és a BI adattárában, Budapest p. 138-206
- ESZTERHÁS - SZENTES (2004): Magyarország nemkarsztos barlangjainak digitális katasztere - <http://geogr.elte.hu/nonkarstic>
- KITAIBEL P. (1803): Inter bereghiense - Pest p. 760-770
- KOCH S. (1985): Magyarország ásványai - Akadémiai Kiadó, Budapest p.290-293 és 444-446
- MÁTYÁS E. (1973): Mád környékének földtani-teleptani viszonyai - Bányászati Kohászati Lapok 106. köt. Budapest p.55-71
- PANTÓ G. (1948): A mádi vasércelőfordulás bányageológiai viszonyai - Jelentés a jövedéki mélykutatásról, Budapest p. 254-257
- PESTHY F. (1864): Helynévgyűjtemény - kézirat az Országos Széchenyi Könyvtárban (1864. máj. 31. lap), Budapest
- PETÁK I. (2002): Szent István-vándorlás 1. köt. - Kairos Kiadó, Budapest p. 136

## TÁLLYA A TÁBOR KÖZPONTJA



Európa mértani középpontját jelző  
térkompozíció Tállyan /E.I./



Meglátogattuk a Tállyan élő Encsy György geológus  
csodálatos kővület- és ásványgyűjteményét /E.I./

## JSERÁK-KŐFEJTŐ



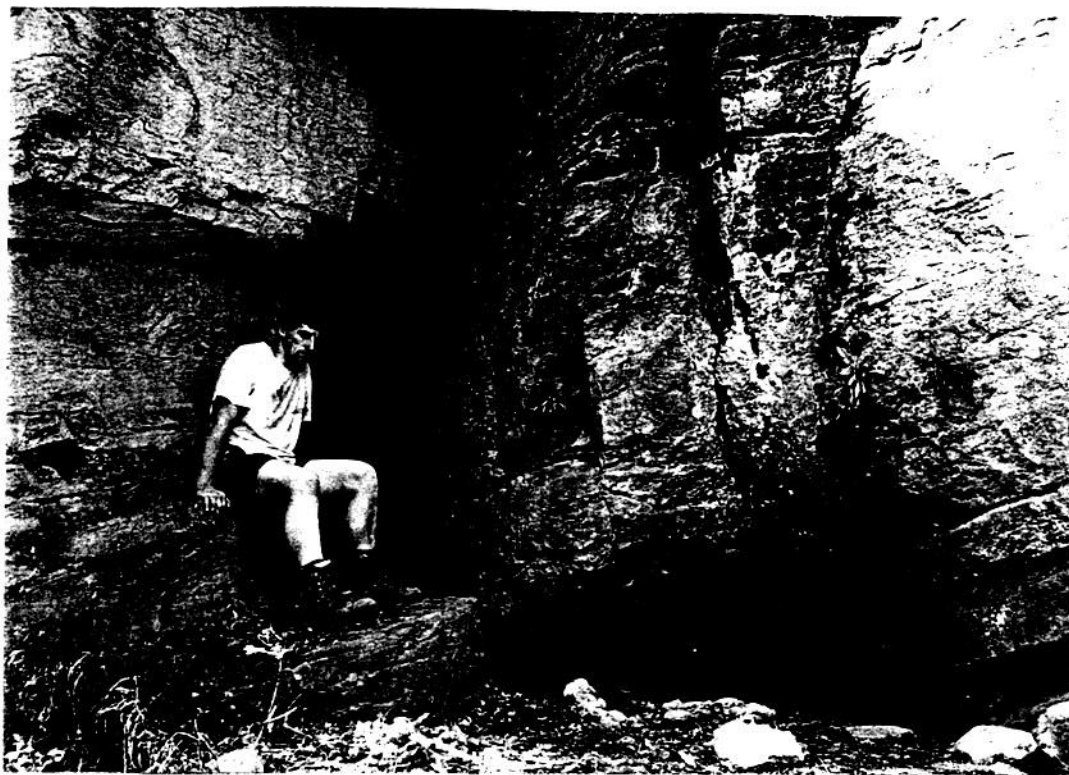
A Fodorkás-barlang és névadó növényei /E.I./

## KIS-HEGYEK



A Dudít-barlang bejárata /E.I./

## IVÁN-KŐ



Az Iván-barlang bejárat-  
tai /O.I./



Az Iván-barlang Borz-  
toalett szakaszában fo-  
lyik a felmérés /O.I./



IVÁN-KŐ



A szikla felső részén a Cseresznyés-emeleti-barlang /F.B./



A szikla lábánál a Cseresznyés-barlang nyílás /F.B./

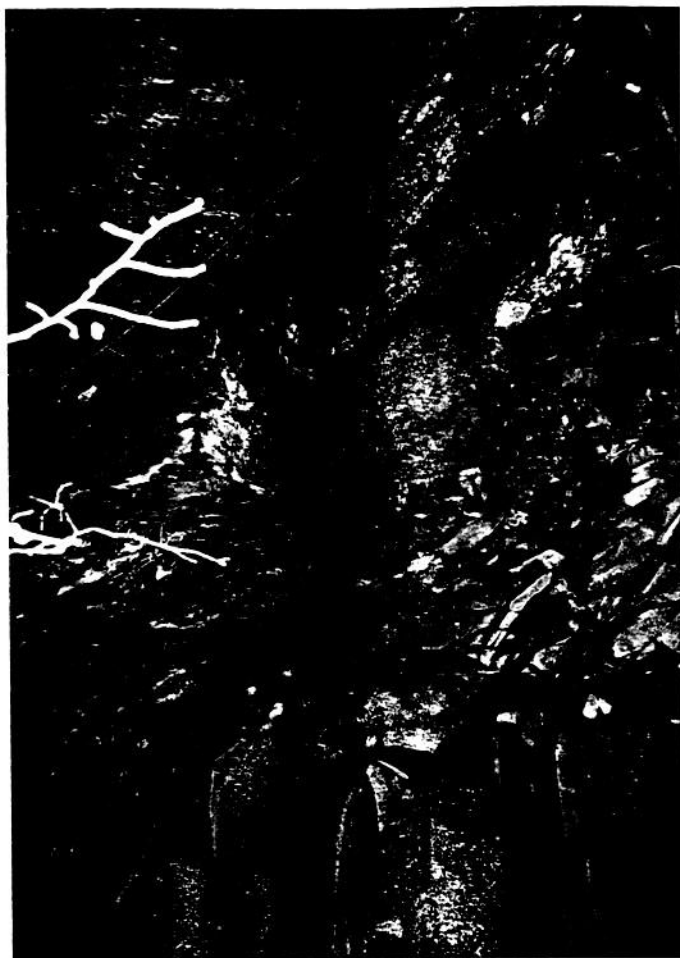


A Vércse-kői-átjáróbarlang  
Felső-átjárója /E.I./



A Vércse-kői-fülke bejá-  
rata /E.I./

## VÉRCSE-KŐ



Szép formájú andezitoszlopok felett nyílik a csak kötéllal megközelíthető Vércse-kői-hasadékbarlang  
/E.I./



## SOMOS-HEGY

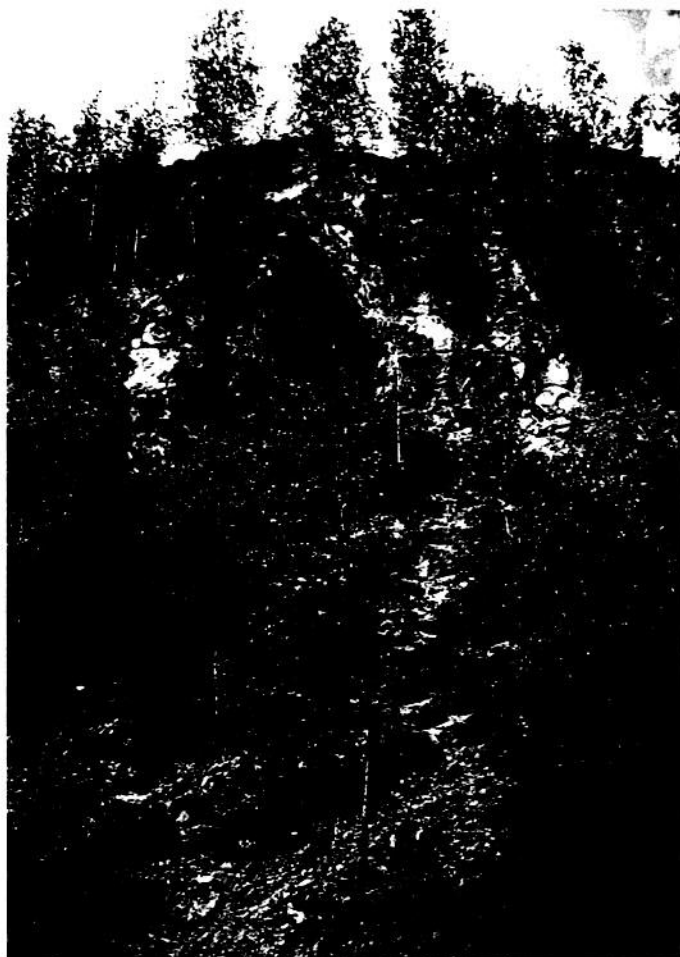


A Somosi-üreg egykor pincének készült, de a kőzetleszakadozások által egyre inkább konzekvenciabarlanggá alakul /Sz.Gy./



Egy rókatetem maradványa a Somosi-üregben /E.I./

A Diósgyőri vasgyár szá-  
mára egykor kitűnő minő-  
ségű ércet adó felhagyott  
Bomboly-bánya udvara  
/E.I./



A Bomboly-bánya tárójá-  
nak mai bejárata /E.I./

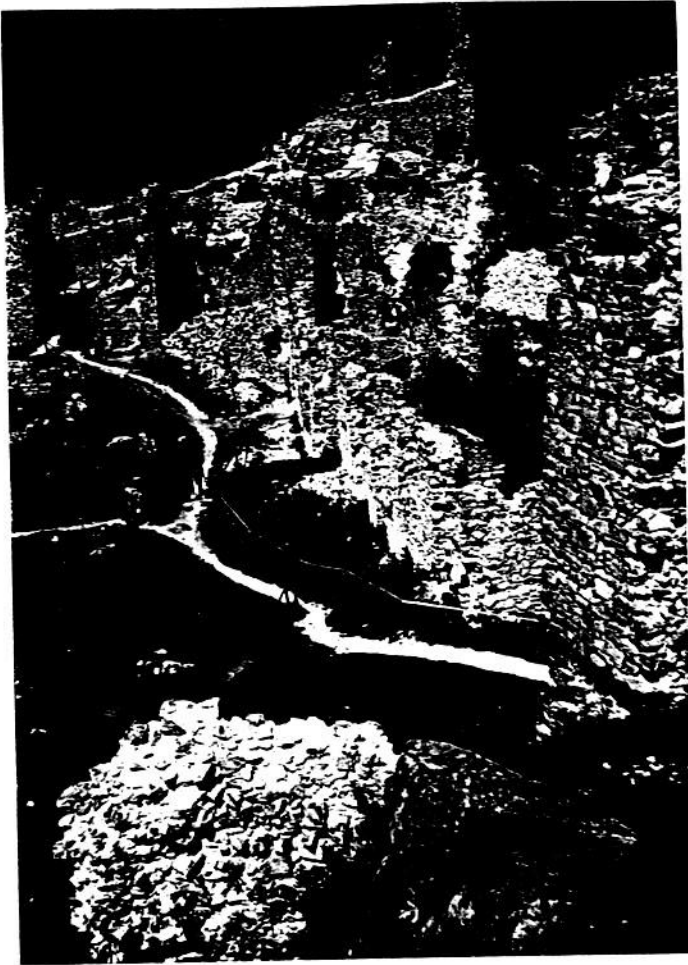




A Bomboly-bánya egyik denevərbölcsödéje a  
"Nagy-terem" mennyezetén /E.I./



A Bomboly-bánya "Nagy-  
terme" /Sz.Gy./



A Regéci vár romjai  
/E.I./



Az újjáépült kapun túl  
van a barlang bejárata  
/E.I./

A kaput követő folyosó-  
ból nyílik a Regéci vár  
barlangja /E.I./



A Regéci vár barlangjá-  
nak folyosója /Sz.Gy./

## MOGYORÓSKA



A középkor jelentős sóelosztójának, a Sóháznak  
már a falmaradványai is alig látszanak /E.I./

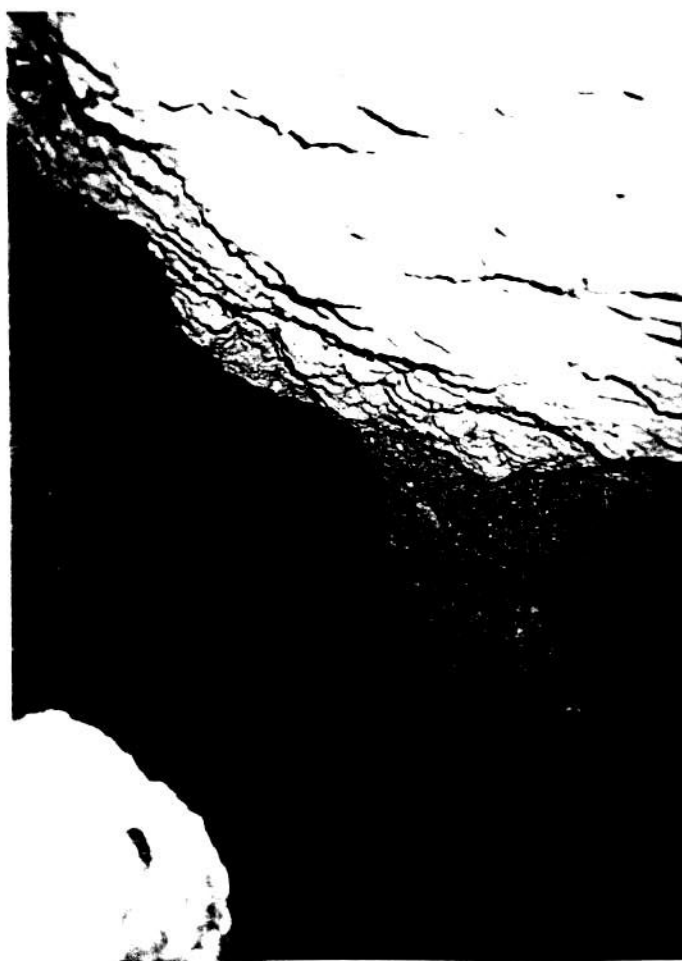


A Tábor-hegyi-üreg beomlott bejáratának  
valószínű helye /E.I./

## VIZSOLYI-KŐFEJTŐ



A Kőfejtői-hasadékbarlang bejáratát befalazták, majd abba lyukat bontottak /Sz.Gy./



A Kőfejtői-hasadékbarlang keskeny, magas folyosója /E.I./